



**Θ΄ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ  
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΗ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄**

**Ε Κ Θ Ε Σ Η**

**ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ**

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝ. ΤΑΣΟΥΛΑ**

**ΑΘΗΝΑ 2020**



## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Συγκρότηση– Σύνθεση και Αντικείμενο της Επιτροπής .....	5
II. Συνεδριάσεις της Επιτροπής και πρόσωπα που κλήθηκαν σε ακρόαση .....	7
III. Εισηγήσεις	
A. Οι προκλήσεις σχεδιασμού και αναπτυξιακής προοπτικής των Περιφερειών στο πλαίσιο των χρηματοδοτικών εργαλείων της Ε.Ε. στη μετα-κορωνοϊό εποχή. Εισηγήτρια: Χριστίνα Αλεξοπούλου .....	13
B. Η ψηφιακή μεταρρύθμιση στο χώρο της υγείας. Εισηγητής: Βασίλειος Γιόγιακας .....	23
Γ. Η ψηφιακή επανάσταση στις παρεχόμενες υπηρεσίες του κράτους και στην εκπαίδευση, ως επιταχυντής εξελίξεων στην ανάπτυξη των περιφερειών Εισηγήτρια: Τσαμπίκα (Μίκα) Ιατρίδη .....	29
Δ. Η βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών. Εισηγητής: Παναγής Καππάτος .....	39
IV. Παρατηρήσεις επί των εισηγήσεων Βουλευτών ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ, μελών της Επιτροπής Περιφερειών .....	47
V. Έγκριση της Έκθεσης της Επιτροπής.....	52

**ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Θ΄ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ**  
**ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΗ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄**  
**ΕΙΔΙΚΗ ΜΟΝΙΜΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**ΕΚΘΕΣΗ**  
**ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**  
**ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Ι. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ**

Κατά την Α΄ Τακτική Σύνοδο της ΙΗ΄ Περιόδου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών συνεστήθη με την υπ΄ αριθμ. 12997/7440, από 2 Αυγούστου 2019, απόφαση του Προέδρου της Βουλής, κ. Κωνσταντίνου Αν. Τασούλα, σύμφωνα με το άρθρο 43 Α του Κανονισμού της Βουλής.

Η Επιτροπή συγκροτήθηκε από τριάντα ένα (31) Μέλη και αποτελέστηκε από τους Βουλευτές, κ.κ. Χριστίνα Αλεξοπούλου, Στέργιο Γιαννάκη, Βασίλειο Γιόγιακα, Αναστάσιο Δημοσχάκη, Αθανάσιο Ζεμπίλη, Τσαμπίκα (Μίκα) Ιατρίδη, Παναγή Καππάτο, Σταύρο Κελέτση, Νεοκλή Κρητικό, Ζωή (Ζέττα) Μακρή, Αικατερίνη Παπακώστα- Παλιούρα, Ιωάννη Πασχαλίδη, Ανδρέα Πάτση, Μάξιμο Σενετάκη, Γεώργιο Στύλιο, Φίλιππο Φόρτωμα, Χρήστο Γιαννούλη, Νικόλαο Ηγουμενίδη, Γεώργιο Παπαηλιού, Αικατερίνη Παπανάτσιου, Παναγιού (Γιώτα) Πούλου, Νικόλαο Συρμαλένιο, Αλέξανδρο(Αλέκο) Τριανταφυλλίδη, Σωκράτη Φάμελλο, Αλέξανδρο (Αλέξη) Χαρίτση, Ευαγγελία Λιακούλη, Δημήτριο Μπιάγκη, Ιωάννη Δελή, Νικόλαο Καραθανασόπουλο, Κωνσταντίνο Μπούμπα και Γεώργιο Λογιάδη.

Πρόεδρος της Επιτροπής εξελέγη, στις 7 Αυγούστου 2019, η Βουλευτής, κυρία Ζωή(Ζέττα) Μακρή. Το αξίωμα του Α΄ Αντιπροέδρου της Επιτροπής κατέλαβε ο Βουλευτής, κ. Νικόλαος Συρμαλένιος. Το αξίωμα του Β΄ Αντιπροέδρου κατέλαβε η Βουλευτής, κυρία Ευαγγελία Λιακούλη. Για το αξίωμα του Γραμματέως δεν υπεβλήθη πρόταση υποψηφιότητας.

Τους Βουλευτές, κ.κ. Σωκράτη Φάμελλο, Αικατερίνη Παπακώστα- Παλιούρα, Στέργιο Γιαννάκη και Γεώργιο Παπαηλιού, οι οποίοι μετείχαν στην αρχική σύνθεση της Επιτροπής, αντικατέστησαν οι Βουλευτές, κ.κ. Αναστασία Γκαρά, Αικατερίνη Μονογιού, Κωνσταντίνος Γκιουλέκας και Όλγα Γεροβασίλη, αντίστοιχα, σύμφωνα με τις υπ΄ αριθμ. 13298/7631, από 6 Αυγούστου 2019, 15885/9145, από 27 Σεπτεμβρίου

2019 ,18326/10546, από 4 Νοεμβρίου 2019 και 10532/7182, από 17 Σεπτεμβρίου 2020, αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής.

*Αντικείμενο της Επιτροπής Περιφερειών, σύμφωνα με το άρθρο 43 Α του Κανονισμού της Βουλής, είναι «η παρακολούθηση και ενημέρωση της Βουλής για τη λειτουργία των περιφερειακών οργάνων της Πολιτείας και ιδίως για ζητήματα σχεδιασμού και εφαρμογής της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Για την εκπλήρωση της αποστολής της, η Επιτροπή μπορεί να καλεί στις συνεδριάσεις της εκπροσώπους της Κυβέρνησης και των περιφερειών ή της τοπικής αυτοδιοίκησης και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο θεωρεί χρήσιμο για το έργο της».*

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών πραγματοποίησε δεκατρείς (16) συνεδριάσεις , συνολικής διάρκειας εικοσιπέντε ωρών και σαράντα λεπτών, κατά τις οποίες εκλήθησαν σε ακρόαση, προς ενημέρωση των μελών της, Υπουργοί, Υφυπουργοί, Γενικοί Γραμματείς Υπουργείων, Περιφερειάρχες, Δήμαρχοι, Καθηγητές Πανεπιστημίου, καθώς και Δημόσιοι Λειτουργοί, όπως εμφανίζεται στο αντίστοιχο Κεφάλαιο της Έκθεσης.

## II. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΚΛΗΘΗΚΑΝ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ

### 1. Συνεδρίαση της 7ης Αυγούστου 2019

#### Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Εκλογή Προεδρείου.

### 2. Συνεδρίαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2019

#### Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Προγραμματισμός των εργασιών της Επιτροπής.

### 3. Συνεδρίαση της 30ης Σεπτεμβρίου 2019

#### Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση των μελών της Επιτροπής για το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και τις αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων φορέων, με αφορμή την αέρια ρύπανση στο Πολεοδομικό Συγκρότημα του Βόλου.

*Την Επιτροπή ενημέρωσαν οι κ.κ.: Κωνσταντίνος Αραβώσης, Γενικός Γραμματέας Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Κωνσταντίνος Αγοραστός, Περιφερειάρχης Θεσσαλίας, Δωροθέα Κολυνδρίνη, Αντιπεριφερειάρχης Μαγνησίας και Σποράδων, Αλέξανδρος Δούρας, Συντονιστής Διευθυντής Καρδιολογικού Τμήματος Νοσοκομείου Βόλου και Δρ. Γεώργιος Κ.Δ. Σαχαρίδης, Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος Μηχανολόγων-Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.*

### 4. Συνεδρίαση της 16ης Οκτωβρίου 2019

#### Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Πορεία υλοποίησης των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) ΕΣΠΑ 2014-2020 - Ενημέρωση για την πορεία της διαπραγματεύσεως αναφορικά με την κατανομή των νέων χρηματοδοτήσεων από τα ΕΔΕΤ περιόδου 2021-2027.

*Την Επιτροπή ενημέρωσαν οι κ.κ.: Ιωάννης Τσακίρης, Υφυπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων, αρμόδιος για τις Δημόσιες Επενδύσεις και το ΕΣΠΑ, Δημήτριος Σκάλκος, Γενικός Γραμματέας Δημοσίων Επενδύσεων και Εταιρικού Συμφώνου για το ΕΣΠΑ, και Αθανάσιος Κοντογεώργης, Γενικός Γραμματέας Συντονισμού Εσωτερικών Πολιτικών της Προεδρείας της Κυβέρνησης.*

### 5. Συνεδρίαση της 26ης Νοεμβρίου 2019

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

Έξυπνες Πόλεις: Η ένταξη των νέων τεχνολογιών στο αστικό περιβάλλον και η πρόκληση για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

*Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κ.κ.: Δημήτρης Παπαστεργίου, Δήμαρχος Τρικκαίων και Δημήτριος Δ. Βέργαδος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Αναπληρωτής Πρόεδρος του Τμήματος Πληροφορικής, Διευθυντής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ψηφιακός Πολιτισμός, Έξυπνες Πόλεις, IoT και Προηγμένες Ψηφιακές Τεχνολογίες».*

**6. Συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 2019**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

Η έξυπνη γεωργία ως εργαλείο παραγωγής προϊόντων μειωμένου αποτυπώματος άνθρακα: Η σημερινή κατάσταση και μελλοντικές προοπτικές.

*Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κ.κ.: Κωνσταντίνος Μπαγινέτας, Γενικός Γραμματέας Αγροτικής Πολιτικής και Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Γεώργιος Ζαλίδης, Καθηγητής Ρύπανσης και Υποβάθμισης Εδαφών, Διευθυντής Εργαστηρίου Τηλεπισκόπησης και Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών, του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, της Γεωπονικής Σχολής του Τομέα Εγγείων Βελτιώσεων Εδαφολογίας.*

**7. Συνεδρίαση της 17ης Δεκεμβρίου 2019**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

Σύντομος απολογισμός και αναλυτικός προγραμματισμός των εργασιών της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών για το έτος 2020.

**8. Συνεδρίαση της 21ης Ιανουαρίου 2020**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

Αποτύπωση των τάσεων της λιμενικής βιομηχανίας, με επίκεντρο τα «έξυπνα λιμάνια».

*Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Ευάγγελος Κυριαζόπουλος, Γενικός Γραμματέας Λιμένων, Λιμενικής Πολιτικής και Ναυτιλιακών Επενδύσεων του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και η κυρία Μαρία – Πούλια Μποϊλέ, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τμήματος Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς και Διευθύντρια Ερευνών του Ινστιτούτου Βιώσιμης Κινητικότητας και Δικτύων Μεταφορών (IMET).*

**9. Συνεδρίαση της 30ης Ιανουαρίου 2020**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης**

"eHealth - Ηλεκτρονική Υγεία"

*Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε ο κ. Ιωάννης Βλάσσης, Γενικός Διευθυντής Διοικητικών Υπηρεσιών και Τεχνικής Υποστήριξης του Υπουργείου Υγείας.*

#### **10. Συνεδρίαση της 25ης Φεβρουαρίου 2020**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

«eHealth - Ηλεκτρονική Υγεία».

*Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε ο Υφυπουργός Υγείας κ. Βασίλειος Κοντοζαμάνης.*

#### **11. Συνεδρίαση της 27ης Φεβρουαρίου 2020**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

«Έξυπνες Μεταφορές».

*Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε ο Γενικός Γραμματέας Μεταφορών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών κ. Νικόλαος Σταθόπουλος.*

#### **12. Συνεδρίαση της 26ης Μαΐου 2020**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους και η υγειονομική κρίση ως επιταχυντής του μετασχηματισμού.

*Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε ο Υπουργός Επικρατείας, αρμόδιος για θέματα ψηφιακής διακυβέρνησης, κ. Κυριάκος Πιερρακάκης.*

#### **13. Συνεδρίαση της 7ης Ιουλίου 2020**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

Οι νέες προκλήσεις σχεδιασμού και αναπτυξιακής προοπτικής των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την υγειονομική κρίση.

*Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε μέσω τηλεδιάσκεψης, ο Περιφερειάρχης Κεντρικής Μακεδονίας, Πρόεδρος της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας και Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών, κ. Απόστολος Τζιτζικώστας.*

#### **14. Συνεδρίαση της 13ης Ιουλίου 2020**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

Η επόμενη μέρα στην Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και στην Ειδική Εκπαίδευση. Οι προκλήσεις των διαμεσολαβητικών ψηφιακών εργαλείων και η προσαρμογή της σχολικής κοινότητας στη μετα-κορωνοϊό εποχή.

*Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε η Υφυπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων, κυρία Σοφία Ζαχαράκη.*

**15. Συνεδρίαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2020**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

Συζήτηση σχετικά με τη σύνταξη της Έκθεσης της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών και ορισμός εισηγητών.

**16. Συνεδρίαση της 23<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου 2020**

**Θέμα ημερήσιας διάταξης:**

Έγκριση των εισηγήσεων που θα συμπεριληφθούν στην Έκθεση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών και της Υποεπιτροπής Νησιωτικών και Ορεινών Περιοχών.\*

\*Η έγκριση των εισηγήσεων, μετά από παράταση, έγινε στις 14 Οκτωβρίου 2020.

### **III. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ**



**A. Οι προκλήσεις σχεδιασμού και αναπτυξιακής προοπτικής των Περιφερειών, στο πλαίσιο των χρηματοδοτικών εργαλείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην μετά κορωνοϊού εποχή.**

**Εισηγήτρια: Αλεξοπούλου Χριστίνα**

Η ανάπτυξη των Περιφερειών κάθε χώρας-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι συστατικό της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε το γεγονός ότι η σύγκλιση μεταξύ τους, τόσο εσωτερικά εντός κάθε χώρας όσο και γενικότερα εντός της Ένωσης, αναφέρεται ως κεντρικός στόχος των πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης.

Η πανδημία του κορωνοϊού κατέδειξε με τον πλέον emphaticό τρόπο την αναγκαιότητα όχι απλά ύπαρξης, αλλά ενίσχυσης της περιφερειακής διοίκησης. Όπως αναφέρθηκε χαρακτηριστικά και στη συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών την 7<sup>η</sup> Ιουλίου 2020, από τον Περιφερειάρχη Κεντρικής Μακεδονίας, κ. Απόστολο Τζιτζικώστα, η πανδημία έδειξε πως είναι η ώρα μετάβασης από την περιφερειακή αυτοδιοίκηση στην περιφερειακή διακυβέρνηση. Με διακυβέρνηση βασισμένη στο μοντέλο «από κάτω προς τα επάνω», δηλαδή με το σχεδιασμό των αναπτυξιακών έργων και δράσεων να προέρχεται από τις τοπικές κοινωνίες, η αντιμετώπιση των κρίσεων γίνεται ευκολότερη. Και αυτό γιατί οι τοπικές αυτοδιοικητικές ηγεσίες γνωρίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια, τόσο τα προβλήματα κάθε περιοχής όσο και τις δυνατότητές της.

Κατά τη διάρκεια του πρώτου κύματος της πανδημίας, οι περιφερειακές διοικήσεις (και όχι μόνο) απέδειξαν πως μπορούν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις.

Ειδικά στη χώρα μας, όπου και πριν από τον κορωνοϊό κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις τοπικές κοινωνίες, απορρόφησαν, ή τουλάχιστον προσπάθησαν, με μεγαλύτερη ταχύτητα από τους άλλους φορείς ευρωπαϊκούς χρηματοδοτικούς πόρους και δημιούργησαν στοχευμένα προγράμματα στήριξης των αδυνάμων μελών της κοινωνίας.

Σύμφωνα πάντα με τον κ. Τζιτζικώστα, δημιουργήθηκαν υπηρεσίες τηλεϊατρικής, τηλε-εκπαίδευσης, τηλεφωνικά κέντρα ψυχολογικής υποστήριξης καθώς και ηλεκτρονικές υπηρεσίες προς τους πολίτες ώστε να μην απαιτείται φυσική παρουσία στις γραφειοκρατικές υπηρεσίες των Περιφερειών. Οι περιφέρειες προμηθεύτηκαν και πρόσφεραν είδη ατομικής προστασίας σε γιατρούς, νοσηλευτές, αστυνομικούς, πυροσβέστες και ΕΚΑΒ. Τέλος, προμήθευσαν νοσοκομεία και κέντρα υγείας με κλίνες εντατικής θεραπείας και λοιπό σύγχρονο εξοπλισμό.

Φυσικά, τόσο στην περιφερειακή διοίκηση, όπως και στον υπόλοιπο δημόσιο τομέα, δεν είναι όλα τέλεια οργανωμένα. Οι γραφειοκρατικές δυσλειτουργίες της κεντρικής διοίκησης, συνδυασμένες με αυτές των Περιφερειών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μαζί με χρόνιες παθογένειες του πολιτικού συστήματος, έχουν δημιουργήσει μία εξαιρετικά ιδιόμορφη κατάσταση στην απορρόφηση και αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων.

Εμφανίζεται δηλαδή το οξύμωρο σχήμα, ενώ υπάρχει ανάγκη για εισροή αναπτυξιακών κεφαλαίων στη χώρα και παρότι τα κεφάλαια αυτά είναι διαθέσιμα μέσω των χρηματοδοτήσεων από την Ε.Ε., κάθε φορά να προσπαθούμε την τελευταία, κυριολεκτικά, στιγμή να ενσωματώσουμε έργα στο εκάστοτε ΕΣΠΑ, ώστε να μην αναγκαστούμε να επιστρέψουμε κεφάλαια στην ΕΕ. Ακόμα χειρότερα δε, έχει συμβεί να αναγκαστούμε, έργα τα οποία θα χρηματοδοτούνταν από κοινοτικούς πόρους, λόγω γραφειοκρατικών καθυστερήσεων, να χρηματοδοτηθούν τελικά από τον ισχνό, λόγω οικονομικής κρίσης, προϋπολογισμό του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Στις συνεδριάσεις της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών πραγματοποιήθηκε ενδελεχής ανάλυση της πραγματικότητας απορρόφησης των ευρωπαϊκών κονδυλίων και των αιτίων καθυστέρησης ωρίμανσης των υπό εξέταση επενδυτικών σχεδίων, μελετήθηκαν δε οι δυνατότητες βελτίωσης της κατάστασης.

Αναφορικά με την διακυβέρνηση «από κάτω προς τα επάνω», διατυπώθηκαν ενστάσεις από μέλη της Επιτροπής αν το μοντέλο του Επιτελικού Κράτους είναι συμβατό με αυτήν.

Για την αναβάθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών εν μέσω της πανδημίας, αν και αυτή έγινε παραδεκτή από την Επιτροπή, καταγράφηκαν από μέλη της προβλήματα εφαρμογής των ψηφιακών υπηρεσιών σε συγκεκριμένους τομείς (τηλειατρική, τηλεεκπαίδευση) και σε απομακρυσμένες περιοχές της χώρας, ενώ ζητήθηκε η ενίσχυσή τους ώστε να καλυφθούν πλήρως οι περιοχές αυτές.

Η σημερινή κατάσταση, αναφορικά με την απορρόφηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων σε επίπεδο Περιφερειών έχει ως ακολούθως:

Για το ΕΣΠΑ 2014-2020, η απορρόφηση σε επίπεδο Περιφερειακών Προγραμμάτων, έως τον Οκτώβριο του 2019 κυμαινόταν στο 25%. Με συνολικά διαθέσιμα κεφάλαια ΕΣΠΑ για τις περιφέρειες 4,4 δις. €, είχαν συμβασιοποιηθεί 2,8 δις και οι τελικές πληρωμές ήταν 1,4 δις. Αυτό μεταφράζεται σε πραγματικά έργα της τάξης του 30% του συνολικού διαθέσιμου προϋπολογισμού. Και αυτό συμβαίνει παρότι πολλές περιφέρειες ανακοινώνουν πως έχουν εντάξει έργα αξίας ίσης με το 100% των διαθέσιμων κονδυλίων. Η ένταξη όμως από την τελική πληρωμή είναι εντελώς

διαφορετικές καταστάσεις, και για αυτό το θέμα όλες οι πλευρές κατέθεσαν τις προτάσεις τους στην Επιτροπή.

Τρία δισεκατομμύρια έχουν μείνει αναξιοποίητα, συχνά λόγω καθυστέρησης έκδοσης από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες περιβαλλοντικών και ειδικών κατασκευαστικών αδειών, διαχείρισης αρχαίων μνημείων που ανακαλύπτονται κατά την κατασκευή των έργων κ.ά.

Κατά την αντίστοιχη συνεδρίαση της Επιτροπής για την απορροφητικότητα των κοινοτικών πόρων, ο Υφυπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων κ. Ιωάννης Τσακίρης ανέφερε πως για την αντιμετώπιση του προβλήματος της υποαπορρόφησης κονδυλίων, ενθαρρύνονται οι περιφέρειες και οι λοιπές διαχειριστικές αρχές να εφαρμόζουν έτι περαιτέρω το overbooking. Να εντάσσουν δηλαδή αναπτυξιακά έργα τα οποία αθροιστικά έχουν προϋπολογισμό μεγαλύτερο από το 100% των διαθέσιμων ευρωπαϊκών κεφαλαίων ώστε, αφού στατιστικά πολλά από αυτά δεν θα φτάσουν στην συμβασιοποίηση, να επιτυγχάνεται ο στόχος της πλήρους απορρόφησης των κονδυλίων του ΕΣΠΑ.

Η πρακτική του overbooking έχει χρησιμοποιηθεί και τα προηγούμενα χρόνια φέρνοντας θετικά αποτελέσματα.

Σημαντικό επίσης πρόβλημα είναι η «ωρίμανση» των τεχνικών έργων. Για την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών, το ΕΣΠΑ 2014-2020 περιελάμβανε τόσο μικρά όσο και μεγαλύτερα τεχνικά έργα, των οποίων η «ωρίμανση» γινόταν δυσκολότερη λόγω έλλειψης μηχανικών και λοιπού επιστημονικού προσωπικού σε πολλούς Δήμους και Περιφέρειες.

Αμφότερα τα ανωτέρω προβλήματα (απορροφητικότητα και ωρίμανση έργων) οξύνθηκαν κατά την περίοδο της αυστηρής δημοσιονομικής επιτήρησης καθώς οι αποχωρήσεις μηχανικών και λοιπού εξειδικευμένου προσωπικού λόγω συνταξιοδότησης, δεν καλύφθηκαν από νέο προσωπικό και ο στόχος πραγματοποίησης έργων προϋπολογισμού 100% των διαθέσιμων κονδυλίων, αποδείχθηκε δυσχερής.

Η στελέχωση των τεχνικών υπηρεσιών των Δήμων με μηχανικούς, υποστηρίχθηκε από την Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ), στην οποία συμμετέχει το Υπουργείο Εσωτερικών και η ΚΕΔΕ.

Η ΕΤΑΑ μέσα από ένα μητρώο ιδιωτών μηχανικών, θα διαθέτει στους δήμους το κατάλληλο τεχνικό επιστημονικό προσωπικό ώστε να ωριμάσουν τα έργα σε δημοτικό επίπεδο για να συμβασιοποιηθούν.

Το ανωτέρω αποτελεί εργαλείο ενίσχυσης της ΜΟΔ, με στόχο την αύξηση των ώριμων προς υλοποίηση έργων. Ανάμεσα στις προτάσεις οι οποίες κατατέθηκαν από μέλη της Επιτροπής για την περαιτέρω ενίσχυση Δήμων και Περιφερειών ήταν και αυτή της στελέχυσής τους μέσω μόνιμων προσλήψεων.

Από όλους τους συμμετέχοντες στην Επιτροπή τονίστηκε η ανάγκη απλοποίησης των διαδικασιών ένταξης προτάσεων στο ΕΣΠΑ και ελάφρυνσης του Φύλλου Ελέγχου, ώστε να γίνει ευκολότερη και ταχύτερη η συμβασιοποίηση και πληρωμή τους.

Έγινε επίσης ειδική αναφορά και στα ποιοτικά δεδομένα των καθυστερήσεων των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Οι καθυστερήσεις αφορούν τομείς οι οποίοι είναι εξαιρετικά σημαντικοί για την ελληνική κοινωνία και οικονομία: *επιχειρηματικότητα, σύγχρονες τεχνολογίες, στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης, clustering και συνεργασία μεταξύ διαφορετικών φορέων, είτε της δημόσιας διοίκησης είτε της ακαδημαϊκής κοινότητας, είτε των επιχειρήσεων.*

*Πραγματοποιήθηκε επίσης ανάλυση σε συνεδρίαση της Επιτροπής, για το νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 και τους τομείς τους οποίους περιλαμβάνει: κυκλική οικονομία, πράσινη οικονομία, ψηφιακές δεξιότητες, αναβάθμιση δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, απομακρυσμένες νησιωτικές και ορεινές περιοχές.*

Συνολικά, τόσο κατά τη συζήτηση για το ΕΣΠΑ 2014-2020 όσο και για το νέο ΕΣΠΑ 2021-2027, εκτός από την ανάλυση των παθογενειών του παρελθόντος, τέθηκαν τα σωστά ερωτήματα αναφορικά με τους κρίσιμους παράγοντες που αφορούν στους ρυθμούς υλοποίησής τους. Το τελικό συμπέρασμα συνοψίζεται στη συναντίληψη των συμμετεχόντων ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί η συνήθεια της χαλαρότητας κατά τα πρώτα χρόνια εκτέλεσης κάθε ΕΣΠΑ και της «άρων-άρων» προσπάθειας ένταξης έργων κατά τα τελευταία χρόνια εκτέλεσής του.

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης αυτής ακριβώς της παθογένειας, η Επιτροπή εξέτασε τον απαραίτητο σχεδιασμό, και τις δυνατότητες χρήσης των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων για την ανάπτυξη των Περιφερειών, στην μετά τον κορωνοϊό εποχή.

Έγινε εκτενής αναφορά στους τομείς οι οποίοι θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν, ώστε η βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη να αποτελέσει πραγματικότητα. Άλλωστε, όλοι συμφωνούν πως ο κορωνοϊός, παρά τις σοβαρές επιπτώσεις που έχει στην οικονομία, υπήρξε ο επιταχυντής εξελίξεων στην Ε.Ε. με την, για πρώτη φορά στην ιστορία της, απόφαση δημιουργίας ενός κοινού Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης. Αυτό το ταμείο και το μέγεθος των χρηματικών του διαθεσίμων, είναι πιθανόν η τελευταία ευκαιρία για

τη χώρα μας να αλλάξει το παραγωγικό της μοντέλο και να φτάσει στο επίπεδο των άλλων ανεπτυγμένων χωρών.

Οι τομείς στους οποίους πρέπει να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξή τους, και αναφέρθηκαν στην Επιτροπή, είναι επιγραμματικά οι ακόλουθοι:

- Τουρισμός
- Πολιτισμός
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- «Πράσινες» Μεταφορές
- «Πράσινες» δημόσιες συμβάσεις
- «Πράσινη» μεταποίηση
- Περιβάλλον
- Πρωτογενής παραγωγή
- Μετάβαση στην ψηφιακή εποχή

Έγιναν επίσης αναφορές για την ανάγκη χρηματοδότησης τεχνικών έργων, όπως η αγροτική οδοποιία, τα οποία μπορεί να μην έχουν υψηλό συντελεστή, θεωρούνται όμως απαραίτητα για την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών.

Κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης της Επιτροπής με αντικείμενο τον σχεδιασμό, της μετά τον κορωνοϊό ανάπτυξης των Περιφερειών, οι συμμετέχοντες κατέθεσαν τις απόψεις, τις ερωτήσεις και τις αντιρρήσεις τους για θέματα που αφορούν:

- μεγαλύτερη διαφάνεια στις χρηματοδοτήσεις
- ενίσχυση του συστήματος υγείας στις περιφέρειες
- μεγαλύτερη υποστήριξη της αγροτικής παραγωγής
- δημιουργία περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού σε όλη την επικράτεια
- διαχείριση των απορριμμάτων
- ενδοπεριφερειακές ανισότητες
- αναπτυξιακές προοπτικές των απομακρυσμένων περιοχών (νησιωτικών και ορεινών)
- υποστελέχωση των υπηρεσιών των Περιφερειών
- το ΜΕΤΡΟ Θεσσαλονίκης και αν οι επεκτάσεις του μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το επόμενο ΕΣΠΑ

Παρουσιάστηκαν επίσης από τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών, Περιφερειάρχη Κεντρικής Μακεδονίας, και Πρόεδρο της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας, κ. Απόστολο Τζιτζικώστα, οι συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν με θεσμικούς παράγοντες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το σύνολο των χρηματοδοτικών εργαλείων, τα οποία θα είναι διαθέσιμα τα επόμενα χρόνια:

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης
- Ο προϋπολογισμός της Ε.Ε.
- Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

Ο κ. Τζιτζικώστας αναφέρθηκε στις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Περιφερειών προς την Ε.Ε., για αύξηση των κονδυλίων συνοχής την επόμενη περίοδο. Η Πρόταση της Κομισιόν για την πολιτική συνοχής στον νέο ευρωπαϊκό προϋπολογισμό ήταν 373 δισ. €, με επέκταση των τρεχόντων προγραμμάτων και πρόσθετη χρηματοδότηση έως το 2022. Οι πόροι αυτοί είναι σημαντικοί καθώς χρησιμοποιούνται από τις περιφέρειες όλης της Ευρώπης για νέα νοσοκομεία, σχολεία και έργα που κάνουν ευκολότερη και καλύτερη την καθημερινή ζωή των πολιτών.

Χαρακτηριστικό είναι πως τα χρηματικά διαθέσιμα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης και του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου τα οποία αποφασίστηκαν στις Βρυξέλλες, μερικές μέρες μετά από τη συνεδρίαση της Επιτροπής, ήταν τελικά μεγαλύτερα από τα ποσά τα οποία αναφέρθηκαν στην Επιτροπή.

Συγκεκριμένα:

**Ταμείο Ανάκαμψης:** 750 δισ. €, με 390 δισ. € σε επιδοτήσεις και 360 δισ. € σε χαμηλότοκα δάνεια.

Στην Ελλάδα αναλογούν 32 δισ. € (19,3 δισ. € σε επιδοτήσεις και 12,7 δισ. € σε χαμηλότοκα δάνεια).

**Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο:** 1074,30 δισ. €

Στην Ελλάδα από το Π.Δ.Π. αναλογούν 40 δισ. €, τα οποία θα διατεθούν μέσω ΕΣΠΑ και Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ)

Οι όροι που συνοδεύουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο έγιναν αντικείμενο συζήτησης στην επιτροπή καθώς από τη μεριά της αντιπολίτευσης εκφράστηκαν ερωτήματα αναφορικά τα ποσοστά

επιχορήγησης και δανειοδότησης, το συνολικό ύψος των διαθέσιμων κεφαλαίων για την Ελλάδα και τους τομείς οι οποίοι θα χρηματοδοτηθούν.

### **Συμπέρασμα**

Η συνολικότερη λειτουργία της Επιτροπής στις συνεδριάσεις της κύλησε με ηρεμία και διάθεση ειλικρινούς συνεισφοράς από όλες τις κομματικές πτέρυγες. Ανεξάρτητα από τις πολιτικές τοποθετήσεις, έγινε σαφές πως μόνο μέσα από την συνεργασία όλων των πολιτικών δυνάμεων θα υπερκεράσουμε την κρίση.

Από τους συμμετέχοντες τονίστηκε πως η αξιοποίηση των συγκεκριμένων χρηματοδοτικών εργαλείων της Ε.Ε. με τα αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαιά τους, τα οποία είναι πλέον γνωστά, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί με τελείως διαφορετικό τρόπο από ότι στο παρελθόν.

Είναι αναγκαίο το μεγαλύτερο ποσοστό των κεφαλαίων να κατευθυνθεί σε επενδύσεις με υψηλό πολλαπλασιαστή και όχι σε κάλυψη κενών ή χρηματοδότηση λιμναζόντων έργων από προηγούμενα προγράμματα. Ταυτόχρονα, έργα με όχι τόσο υψηλό οικονομικό πολλαπλασιαστή αλλά σημαντικά για τις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες, πρέπει να αποτελούν τμήμα των χρηματοδοτικών ενισχύσεων.

Είναι επίσης αναγκαίο οι προς επένδυση τομείς να είναι σύγχρονοι – όπως η ψηφιακή μετάβαση, οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), η «πράσινη» οικονομία, ο σύγχρονος πρωτογενής τομέας και η μεταποίηση, ο πολιτισμός και ο τουρισμός - καθώς η πανδημία απέδειξε πως η «μονοκαλλιέργεια» της παροχής υπηρεσιών είναι ευάλωτη στις παγκόσμιες κρίσεις.

Εκ των πλέον ουσιωδών συμπερασμάτων από τις συνεδριάσεις της Επιτροπής υπήρξε η ανάγκη επιτάχυνσης των διαδικασιών ένταξης και συμβασιοποίησης έργων. Οι καθυστερήσεις κοστίζουν σε χρήμα και θέσεις εργασίας. Ταυτόχρονα, επισημάνθηκε από όλους η ανάγκη ενίσχυσης των Περιφερειών με το απαραίτητο επιστημονικό προσωπικό, το οποίο θα συνεισφέρει καίρια στην «ωρίμανση» των έργων.

Συνοψίζοντας σε δύο φράσεις την συναντίληψη των μελών της Επιτροπής και των καλεσμένων της στις δύο αυτές συνεδριάσεις, σχετικά τον τρόπο που θα αναπτυχθούν οι περιφέρειες στη μετά κορωνοϊό εποχή, αυτές είναι οι ακόλουθες:

- «Μην αφήνεις για αύριο ό,τι μπορείς να κάνεις σήμερα» και
- «Ο κατάλληλος άνθρωπος, στην κατάλληλη θέση».

## Προτάσεις

Τόσο οι τομείς στους οποίους θα επενδυθούν τα ευρωπαϊκά κεφάλαια, όσο και ο τρόπος με τον οποίο θα παρακολουθείται η πορεία των αιτήσεων ένταξης και εξέλιξης των έργων, πρέπει να αναμορφωθεί.

Οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), τεχνητής νοημοσύνης, υπολογιστικού νέφους (cloud computing), κινητής υπολογιστικότητας (mobile computing), έξυπνων πόλεων και Διαδικτύου των Πραγμάτων (Internet of Things, IoT), θα ήταν καλό να πιστώνονται με μεγαλύτερο συντελεστή κατά την εξέταση των έργων. Το αυτό ισχύει και για τη σύγχρονη πρωτογενή παραγωγή και τον τομέα της μεταποίησης και συσκευασίας αγροτοκτηνοτροφικών προϊόντων. Αμφότεροι οι ανωτέρω τομείς συνεισφέρουν στην παραγωγική αυτόρκεια της χώρας καθώς και στην υψηλής προστιθέμενης αξίας εξαγωγική δραστηριότητα.

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών, το προηγούμενο έτος λειτουργίας της, έκανε καταγραφή των συνθηκών που επικρατούν στην αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων. Την επόμενη κοινοβουλευτική περίοδο θα πρέπει να εξετάσει εάν:

- επιταχύνθηκαν οι διαδικασίες εξέτασης των φακέλων ένταξης έργων
- αυξήθηκαν τα ποσοστά απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων καθώς και τα ποσοστά συμβασιοποίησης
- στα υποβληθέντα έργα περιλαμβάνεται ικανός αριθμός προτάσεων έργων υψηλής τεχνολογίας και σύγχρονης μεταποίησης της πρωτογενούς παραγωγής
- οι διαδικασίες υποβολής προτάσεων και ένταξης έργων είναι αρκετά απλές, ώστε να μην λειτουργούν ως γραφειοκρατικά αντικίνητρα

Για την ευρύτερη ενεργοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων της ελληνικής κοινωνίας και ειδικά του δυναμικότερου τμήματός της, των νέων, μεγάλη έμφαση πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη της νεοφυούς επιχειρηματικότητας, μεταξύ άλλων και μέσω της παροχής κινήτρων για τη δημιουργία νεοφυών επιχειρήσεων (startups) στους ανωτέρω τομείς της οικονομίας και πρωτίστως στις νέες τεχνολογίες, λόγω της ευκολίας απορρόφησής τους από την ελληνική κοινωνία, της ύπαρξης υψηλής ποιότητας εργατικού δυναμικού, των καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας, της υψηλής προστιθέμενης αξίας και των μεγάλων εξαγωγικών προοπτικών.

Συγκεκριμένα μέτρα που μπορούν να βοηθήσουν προς αυτήν την κατεύθυνση, υπό την αίρεση πάντα της συμβατότητας προς τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς, είναι

- Η διεύρυνση των επιλέξιμων δαπανών, τόσο σε ύψος ανά κατηγορία όσο και

σε εύρος κατηγοριών (π.χ. δαπάνες λογιστηρίου, διαφήμιση στα συμβατικά ΜΜΕ, ψηφιακό marketing παγκόσμιας κλίμακας).

- Ο εκσυγχρονισμός του κανονιστικού πλαισίου για την εξ αποστάσεως εργασία, ώστε να καλύπτονται οι συνθήκες της εποχής, αντί να υποχρεώνονται οι νεοφυείς εταιρείες σε προσλήψεις γεωγραφικά συνδεδεμένες με την έδρα τους. Με τον τρόπο αυτό, εξειδικευμένο προσωπικό θα μπορεί να παραμείνει στην περιφέρεια και δεν θα αναγκάζεται να μετακομίζει στα μεγάλα αστικά κέντρα.
- Η παροχή κινήτρων για ίδια συμμετοχή με εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό (π.χ. μεγαλύτερη επιδότηση αν τα ίδια κεφάλαια προέρχονται από χώρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης). Έλληνες και ξένοι επενδυτές, οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε χώρες εκτός Ε.Ε. και Ε.Ο.Χ θα κινητροδοτηθούν με αυτόν τον τρόπο να φέρουν κεφάλαια στην Ελλάδα.
- Η διαρκής αξιολόγηση επενδυτικών προτάσεων, αμέσως μετά την υποβολή τους. Αντί, δηλαδή, να βγάζουν οι περιφέρειες προσκλήσεις υποβολής προτάσεων το πολύ 1-2 φορές τον χρόνο, με ημερομηνία λήξεως και αξιολόγηση τουλάχιστον 6 μήνες μετά την πάροδο της, να υπάρχει ένα πρόγραμμα ανά κατηγορία (π.χ. παραγωγής λογισμικού), διαρκώς ανοικτό, με αξιολόγηση εντός μηνός από την υποβολή κάθε πρότασης μέχρις εξαντλήσεως των διαθέσιμων πόρων, ή και υπεράνω αυτών (overbooking).
- Αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων του εθνικού προϋπολογισμού (π.χ. Αναπτυξιακός Νόμος) και της αγοράς (venture capital, τραπεζικός δανεισμός) για τη δημιουργία ολοκληρωμένων επενδυτικών λύσεων που να μπορούν να καλύψουν πλήρως τις ανάγκες μιας νεοφυούς επιχείρησης.

Εν κατακλείδι, η νεοφυής επιχειρηματικότητα, ειδικά στους τομείς της υψηλής τεχνολογίας που μπορούν να απευθυνθούν σε παγκόσμιο κοινό (π.χ. κατασκευή λογισμικού, όπως οι εφαρμογές για smartphones), πρέπει να αντιμετωπιστεί σφαιρικά, ως αιχμή του δόρατος για την πλήρη απορρόφηση των κονδυλίων που, κατά μοναδική διεθνώς συγκυρία, θα είναι διαθέσιμα για την Ελλάδα την περίοδο 2021-2027.



## **B. Η ψηφιακή μεταρρύθμιση στον χώρο της Υγείας.**

### **Εισηγητής: Βασίλειος Γιόνιακας**

#### **Εισαγωγή**

Με τον όρο «Ηλεκτρονική Υγεία» (e-Health) περιγράφονται προϊόντα, συστήματα και υπηρεσίες οι οποίες αξιοποιούν τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και χρησιμοποιούνται από τους επαγγελματίες και τους χρήστες των υπηρεσιών υγείας με σκοπό τη βελτίωση της πρόληψης, της διάγνωσης, της θεραπείας, καθώς και την παρακολούθηση και τη διαχείριση της υγείας και του τρόπου ζωής των πολιτών. Ενδεικτικές εφαρμογές ηλεκτρονικής υγείας είναι ο ηλεκτρονικός ιατρικός φάκελος, η ηλεκτρονική κάρτα υγείας, η ηλεκτρονική συνταγογράφηση, οι υπηρεσίες τηλεϊατρικής, τηλεσυμβουλευτικής, τηλεπαρακολούθησης, τα προσωπικά φορητά συστήματα επικοινωνίας.

Η αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας στην Υγεία εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην αποσυμφόρηση των νοσηλευτικών ιδρυμάτων, τον περιορισμό της ιατροφαρμακευτικής δαπάνης, τη βέλτιστη αξιοποίηση των υλικών και ανθρώπινων πόρων του συστήματος υγείας καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας και της ισότιμης πρόσβασης σε αυτές.

Η ανάπτυξη και η χρήση της Ψηφιακής Υγείας αποτελεί προτεραιότητα για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας ενώ στους στόχους της στρατηγικής της Ε.Ε. για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης περιλαμβάνονται η προώθηση της διαλειτουργικότητας και των προτύπων των ψηφιακών τεχνολογιών προς όφελος των ασθενών, των επαγγελματιών του τομέα υγείας, των συστημάτων υγείας και της βιομηχανίας.

Στο πλαίσιο των εργασιών της Επιτροπής διεξήχθησαν δύο συνεδριάσεις με θέμα την Ηλεκτρονική Υγεία στις οποίες τα μέλη της Επιτροπής ενημερώθηκαν από τον Υφυπουργό Υγείας κ. Βασίλειο Κοντοζαμάνη για τις σχετικές κυβερνητικές πολιτικές καθώς και από τον Γενικό Διευθυντή Διοικητικών Υπηρεσιών και Τεχνικής Υποστήριξης του Υπουργείου Υγείας κ. Ιωάννη Βλάσση σχετικά με επιμέρους σχετικές δράσεις. Τα μέλη της Επιτροπής τοποθετήθηκαν με ερωτήσεις, προτάσεις και αναφορές ζητημάτων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή των δράσεων με σκοπό την προώθηση των συστημάτων και των υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας στην Ελλάδα.

## Εθνικές Πολιτικές για την Ηλεκτρονική Υγεία

Οι κυβερνητικές δράσεις για την Ψηφιακή Υγεία και Φροντίδα κωδικοποιούνται στους ακόλουθους επτά άξονες:

1. Η ενδυνάμωση του πολίτη - και όπου απαιτείται του ανθρώπου που φροντίζει τον ασθενή - για την διατήρηση της υγείας του, τη διαχείριση της ασθένειας και της ανάρρωσης καθώς και την αλληλεπίδραση με το σύστημα Υγείας, με τρόπο που διευκολύνει και βελτιώνει την αποτελεσματικότητα τόσο για τον πολίτη όσο και για τους επαγγελματίες Υγείας και βελτιώνει την ποιότητα ζωής των πολιτών.

2. Η υποστήριξη του ιατρικού προσωπικού και ειδικά αυτού που υπηρετεί σε απομακρυσμένες και δυσπρόσιτες ορεινές ή νησιωτικές περιοχές, για την παροχή υψηλού επιπέδου φροντίδας οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας, με τη διασύνδεσή τους σε ένα δίκτυο γιατρών και λοιπού προσωπικού που εργάζονται σε κεντρικές δημόσιες δομές. Η υποστήριξη αυτή βασίζεται σε εργαλεία τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνιών στο πεδίο της τηλεϊατρικής που παρέχουν δυνατότητες εύκολης απομακρυσμένης βιντεοεπικοινωνίας, έγκαιρης πρόσβασης στους φακέλους των ασθενών και στα plána θεραπείας και παροχή συμβουλών για την λήψη απόφασης.

3. Η διασύνδεση των υπηρεσιών Υγείας και Φροντίδας, συμπεριλαμβανομένης της χορήγησης και χρήσης έξυπνων συσκευών ώστε ο ασθενής θα λαμβάνει υποστήριξη και φροντίδα στο καταλληλότερο σημείο και ταυτόχρονα ο γιατρός να μπορεί να παρακολουθεί την πορεία της θεραπείας και έγκαιρα να εντοπίσει πιθανή έλλειψη συμμόρφωσης, αστοχίες στο pláno θεραπείας και κινδύνους ώστε να παρεμβαίνει.

4. Η οργανωμένη συλλογή και διάθεση των δεδομένων των ασθενών, στο πλαίσιο του ηλεκτρονικού φακέλου ασθενούς, συμπεριλαμβανομένων ψηφιοποιημένων αποτελεσμάτων εξετάσεων - βιοχημικών και απεικονιστικών - με τρόπο που θα εξαλείψει την ανάγκη επαναλαμβανόμενης εισαγωγής δεδομένων στα πληροφοριακά συστήματα και θα παρέχει διαφάνεια ακόμη και στον ίδιο τον ασθενή, που θα έχει πρόσβαση στα δικά του δεδομένα, διαφάνεια σχετικά με το, ποιος και πότε είχε πρόσβαση σε αυτά.

5. Η θωράκιση των διαθέσιμων πόρων συστήματος Υγείας μέσω της χρήσης τεχνικών ανάλυσης μεγαδεδομένων και ψηφιακών υπογραφών για τον άμεσο εντοπισμό παραβατικών συμπεριφορών από τους παρόχους υπηρεσιών Υγείας και στη βελτίωση της καθημερινής επαφής του πολίτη με το Σύστημα Υγείας.

6. Η αποτελεσματική διαχείριση και πολύπλευρη αξιοποίηση των ιατρικών-κλινικών δεδομένων, αφού προηγουμένως ανωνυμοποιηθούν πλήρως με κατάλληλες διεθνώς αποδεκτές τεχνικές με σκοπό την υποστήριξη της χάραξης στρατηγικών Δημόσιας Υγείας και Φροντίδας του πληθυσμού, την ενίσχυση της ιατρικής έρευνας και την ανάπτυξη του τομέα των κλινικών ερευνών.

7. Η αξιολόγηση των υπηρεσιών που παρέχονται και η διαφάνεια του τρόπου που παρέχονται. Προχωρώντας σε συνδυαστική ανάλυση δεδομένων της πορείας των ασθενών, οι πάροχοι υπηρεσιών Υγείας και Φροντίδας θα αξιολογούνται με βάση τα ποσοστά επιτυχούς αντιμετώπισης των πολιτών ενώ οι ίδιοι οι ασθενείς θα μπορούν να αξιολογούν τις υπηρεσίες που έλαβαν συμπληρώνοντας ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια.

Το τεχνολογικό υπόβαθρο για την επίτευξη των παραπάνω αξόνων στρατηγικής περιλαμβάνει μια σειρά κεντρικά, υπάρχοντα πληροφοριακά συστήματα με κυριότερα το Πληροφοριακό Σύστημα της Ηλεκτρονικής Συνταγογράφησης, το Ενιαίο Πληροφοριακό Σύστημα για την υποστήριξη των Επιχειρησιακών Λειτουργιών Μονάδων Υγείας του Ε.Σ.Υ., το Εθνικό Δίκτυο Τηλεϊατρικής καθώς και το Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης και Επιχειρηματική Ευφυΐας του Ε.Σ.Υ.. Τα συστήματα αυτά θα μετεξελιχθούν ώστε ο χρήστης – ασθενής να έχει ασφαλή πρόσβαση και μέσω φορητών συσκευών, εξουσιοδότηση και έλεγχο της χρήσης από τρίτους. Θα υποστηρίζεται επίσης η ανάπτυξη ολοκληρωμένου οικοσυστήματος εφαρμογών Υγείας και Φροντίδας οι οποίες θα αλληλεπιδρούν με τα εν λόγω συστήματα και τις οποίες θα μπορεί να επιλέγει ο χρήστης – ασθενής.

Σε ό,τι αφορά την προσαρμογή των κεντρικών υπηρεσιών του Υπουργείου Υγείας στις απαιτήσεις του θεσμικού και λειτουργικού πλαισίου της ηλεκτρονικής υγείας, επισημάνθηκαν δύο «δέσμες» δράσεων:

1. η διασύνδεση μεταξύ της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης του Υπουργείου και των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης των νοσοκομείων και των εποπτευομένων φορέων του Υπουργείου Υγείας, με σχετική πρόβλεψη στον νέο Οργανισμό του Υπουργείου,
2. η εκπαίδευση του προσωπικού κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών σε θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης.

Επίσης έγινε αναφορά σε δράσεις της προηγούμενης Κυβέρνησης για την ανάπτυξη συστημάτων και υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Υγείας οι οποίες συνοψίστηκαν στα εξής:

- Ηλεκτρονική συνταγογράφηση και εισαγωγή 60 και πλέον θεραπευτικών πρωτοκόλλων στο σύστημα ηλεκτρονικής συνταγογράφησης
- Πιλοτική επέκταση ενιαίου πληροφοριακού συστήματος της ΗΔΙΚΑ σε νοσοκομεία
- Σύστημα ηλεκτρονικών ραντεβού στις δομές της Πρωτοβάθμιας Υγείας
- Διασύνδεση νοσοκομείων στο δίκτυο του Εθνικού Δικτύου Έρευνας και Τεχνολογίας και επέκταση Δικτύου Ασύρματης Κάλυψης σε εκατό και πλέον νοσοκομεία της χώρας
- Ανάπτυξη συστήματος αυτόματης λήψης δεδομένων λειτουργικού και οικονομικού ενδιαφέροντος από την παροχή φροντίδας υγείας προς τους πολίτες
- Ατομικός ηλεκτρονικός φάκελος υγείας του πολίτη
- Σύσταση γραφείου προστασίας δεδομένων στο Υπουργείο Υγείας
- Ανάπτυξη μητρώων ασθενών και ασθενειών
- Έγκριση έργων ηλεκτρονικής υγείας από το ΕΣΠΑ προϋπολογισμού 33 εκατομμυρίων ευρώ (ανάπτυξη κεντρικών εφαρμογών διαχείρισης πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, διαμόρφωση Εθνικού Κέντρου Ελέγχου και Πιστοποιήσεων για τα λογισμικά υγείας, ανάπτυξη ενιαίου μηχανισμού διαχείρισης των απεικονιστικών εξετάσεων κ.α.)

### **Ζητήματα προς Επίλυση & Προτάσεις για την Ηλεκτρονική Υγεία**

Κατά τις τοποθετήσεις των μελών τέθηκαν ορισμένα ζητήματα/προβλήματα σε σχέση με την ανάπτυξη και εφαρμογή συστημάτων και υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας, τα οποία συνοπτικά αφορούν:

- την έλλειψη προσωπικού σε δομές υγείας ορεινών και νησιωτικών, δυσπρόσιτων και απομακρυσμένων περιοχών, την αδυναμία/δυσχέρεια πλήρωσης των προβλεπόμενων θέσεων ιατρικού και λοιπού προσωπικού καθώς και την ανεπάρκεια των σχετικών κινήτρων,
- την έλλειψη συστημάτων τηλεϊατρικής, κυρίως σε δομές υγείας ορεινών και νησιωτικών, δυσπρόσιτων και απομακρυσμένων περιοχών,
- την απουσία στοιχειωδών ψηφιακών υποδομών σε δήμους μειονεκτικών περιοχών (νησιωτικών, ορεινών, δυσπρόσιτων, απομακρυσμένων) η οποία καθιστά αδύνατη την υλοποίηση μακρόπνοων στρατηγικών

- τον ορισμό των οργανικών μονάδων και των στελεχών που θα είναι επιφορτισμένα με την καταχώρηση δεδομένων στα συστήματα ηλεκτρονικής υγείας. Ως διαστάσεις του ζητήματος αυτού επισημάνθηκαν ο διαχωρισμός μεταξύ ιατρικών και διοικητικών πράξεων, η αύξηση του φόρτου εργασίας για ιατρούς και λοιπούς επαγγελματίες υγείας και η συνεργασία των διαφόρων δομών υγείας στην καταγραφή και καταχώρηση ηλεκτρονικών δεδομένων
- τον έλεγχο και την προστασία των προσωπικών δεδομένων του πολίτη – ασθενούς τα οποία καταχωρούνται στα ηλεκτρονικά συστήματα
- τις τεχνικές και πρακτικές παραμέτρους για την ηλεκτρονική καταγραφή του ιστορικού υγείας του πολίτη – ασθενούς
- την ενιαία ηλεκτρονική διαχείριση των προμηθειών στα νοσοκομεία
- τη δυσκολία χρήσης των εφαρμογών ηλεκτρονικής υγείας από πολίτες – ασθενείς μεγαλύτερης ηλικίας που δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των νέων τεχνολογιών
- την πολυπλοκότητα του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου

Παράλληλα τέθηκαν από μέλη της Επιτροπής προτάσεις και ενέργειες υψηλής προτεραιότητας σχετικά με τις κυβερνητικές δράσεις για την ηλεκτρονική υγεία, οι οποίες συνοψίζονται και ομαδοποιούνται στις εξής:

- συλλογή γεωγραφικών, δημογραφικών και επιδημιολογικών δεδομένων μέσω των συστημάτων ηλεκτρονικής υγείας με σκοπό την ορθολογική διάρθρωση των δομών υγείας («Χάρτης Υγείας»)
- επέκταση των πιλοτικών προγραμμάτων ηλεκτρονικής υγείας που υλοποιούνται σε δήμους
- θέσπιση ειδικού πλαισίου στήριξης των δήμων σε μειονεκτικές περιοχές για την ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών ως προϋπόθεσης για την ανάπτυξη της ηλεκτρονικής υγείας
- κατά προτεραιότητα εκπαίδευση ιατρικού προσωπικού στη χρήση συστημάτων τηλεϊατρικής – Κατά προτεραιότητα ανάπτυξη συστημάτων τηλεϊατρικής
- ολοκλήρωση υλοποίησης εκκρεμών έργων ηλεκτρονικής υγείας που είχαν ξεκινήσει από την προηγούμενη κυβέρνηση
- σύσταση/ορισμός κέντρων υποδοχής των δεδομένων που λαμβάνονται από μονάδες υγείας απομακρυσμένων περιοχών
- διασύνδεση ηλεκτρονικών συστημάτων υγείας με τα αντίστοιχα άλλων κρατών – μελών της Ε.Ε.

Με αφορμή ζητήματα και προτάσεις που επισημάνθηκαν στις σχετικές συζητήσεις έγινε ειδική αναφορά από την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Υγείας:

- στην ανάπτυξη συστημάτων προστασίας των ψηφιακών δεδομένων του πολίτη – ασθενούς από παραβατικές συμπεριφορές
- στη διερεύνηση θεσμοθέτησης πρόσθετων ή/και υποχρεωτικών κινήτρων για τη στελέχωση δομών υγείας σε άγονες και απομακρυσμένες περιοχές και στην επίσπευση προκήρυξης των εκκρεμών θέσεων ιατρικού, νοσηλευτικού και λοιπού προσωπικού
- στη βελτίωση του ηλεκτρονικού φακέλου υγείας προκειμένου να καλύπτει το σύνολο του πληθυσμού και να είναι προσβάσιμος από το σύνολο των δομών υγείας της χώρας
- στην εκπαίδευση του προσωπικού στα κέντρα υγείας στα οποία έχει εγκατασταθεί εξοπλισμός τηλεϊατρικής
- στις προϋποθέσεις και τις εκκρεμότητες για την πλήρη εφαρμογή της άυλης (ηλεκτρονικής) συνταγογράφησης
- στην εκπόνηση σχεδίου αλλαγής του συστήματος προμηθειών των νοσοκομείων και σχεδίου εφοδιασμού και διανομής των προμηθειών

## **Γ. Η ψηφιακή επανάσταση στις παρεχόμενες υπηρεσίες του κράτους και στην εκπαίδευση, ως επιταχυντής εξελίξεων στην ανάπτυξη των Περιφερειών.**

### **Εισηγήτρια: Τσαμπίκα (Μίκα) Ιατρίδη**

#### **Εισαγωγή:**

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός στη σύγχρονη εποχή αποτελεί μια απτή πραγματικότητα. Η εξέλιξη της τεχνολογίας και οι πολλαπλές εφαρμογές της στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό κάθε χώρας συνδράμει αποφασιστικά στην ανάπτυξη, την πρόοδο και την ευημερία των πολιτών, δημιουργώντας νέες ευκαιρίες, αλλά και προκλήσεις τις οποίες μια ευνομούμενη πολιτεία καλείται να αντιμετωπίσει.

Η ελληνική πολιτεία, αντιλαμβανόμενη τα πλεονεκτήματα από την εφαρμογή του ψηφιακού μετασχηματισμού στις παρεχόμενες υπηρεσίες του κράτους έχει προχωρήσει σε σημαντικές πρωτοβουλίες για την ενίσχυση των ψηφιακών υπηρεσιών, για την προώθηση μιας ψηφιακής επανάστασης. Η επιλογή αυτή, είναι καθοριστική και για τις Περιφέρειες της Ελλάδας, ειδικά τις νησιωτικές και τις ορεινές, οι οποίες απέχουν γεωγραφικά από το διοικητικό κέντρο της χώρας και η πρόσβαση των πολιτών στις κρατικές υπηρεσίες καθίσταται, σε αρκετές περιπτώσεις, δύσκολη.

Το 2020, η εκδήλωση της πανδημίας του Covid19 στην Ελλάδα αποτέλεσε και το εφαλτήριο για την επιτάχυνση των διαδικασιών του ψηφιακού μετασχηματισμού, ώστε να αντιμετωπιστούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο οι προκλήσεις από την εφαρμογή των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εισήγηση χωρίζεται σε τρεις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα, γίνεται αναφορά στις παρεμβάσεις που έχουν γίνει για την επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού στις παρεχόμενες υπηρεσίες του κράτους. Στη δεύτερη ενότητα γίνεται αναφορά και στις παρεμβάσεις που έχουν γίνει στον τομέα της παιδείας για τη σύγχρονη και ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση. Τέλος, στην τρίτη ενότητα γίνεται μια αναφορά στις μελλοντικές προκλήσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού και προτάσεις για την καλύτερη εφαρμογή του στη διοίκηση, την οικονομία και την κοινωνία.

### **Επιτάχυνση ψηφιακού μετασχηματισμού των παρεχόμενων υπηρεσιών του κράτους.**

Όπως έχει συζητηθεί εκτενώς στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών, η γραφειοκρατία αποτελεί ένα από τα πιο βασικά ζητήματα που απασχολεί τόσο τους πολίτες όσο και τη διοίκηση, μια και αποτελεί τροχοπέδη στην καλύτερη δυνατή παροχή

υπηρεσιών του κράτους στο σύνολο των πολιτών του. Ειδικότερα, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ το 2016, η γραφειοκρατία στην Ελλάδα είχε υπολογιστεί ίση με το 6,8% του ελληνικού ΑΕΠ, όταν ο μέσος όρος των κρατών μελών του ΟΟΣΑ ήταν 3,5%. Αυτό, πρακτικά, σημαίνει ότι η Ελλάδα έχει τα υψηλότερα διοικητικά βάρη από όλα τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ και ήταν απαραίτητη μια δραστική παρέμβαση για την άμβλυνση του κόστους της γραφειοκρατίας.

Είναι προφανές ότι η πανδημία του Covid19 λειτούργησε ως ψηφιακός επιταχυντής, ώστε να εφαρμοστούν σχεδόν άμεσα πολιτικές οι οποίες, υπό άλλες συνθήκες, να χρειάζονταν πολύ περισσότερο διάστημα για να υλοποιηθούν. Οι πολιτικές αυτές αφορούν κρίσιμους τομείς, όπως η υγεία, η παιδεία, η επιχειρηματικότητα. Ενδεικτικά, αναφέρονται ορισμένες από τις τομές, οι οποίες, στο πλαίσιο της ψηφιακής διακυβέρνησης οδήγησαν στη βελτίωση της καθημερινότητας των πολιτών και την καλύτερη και αμεσότερη παροχή των υπηρεσιών.

- Αρχικά, και σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, τα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα της Ελλάδας άντεξαν στο φόρτο που παρατηρήθηκε, χωρίς να παρατηρηθούν ιδιαίτερα προβλήματα, σύμφωνα και με όσα αναφέρθηκαν στο διεθνή τύπο.
- Προχώρησε η λειτουργία του gov.gr, μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας με στόχο ο πολίτης να έχει ένα σημείο στο οποίο θα απευθύνεται για τη διεκπεραίωση των υποθέσεων του. Αυτό έχει επιτευχθεί ως ένα βαθμό και οι υπηρεσίες του gov.gr εμπλουτίζονται συνεχώς. Μέχρι και το Μάιο του 2020, ο αριθμός των υπηρεσιών ήταν 528.
- Προχώρησε η άυλη συνταγογράφηση, μια υπηρεσία η οποία αναβάθμισε σημαντικά την ποιότητα ζωής των ασθενών, αλλά και των γιατρών, οι οποίοι αποφορτίστηκαν σε σημαντικό βαθμό.
- Καθιερώθηκε η πλατφόρμα τηλεδιασκέψεων e-Presence.
- Προωθήθηκε η αποστολή εγγράφων και πιστοποιητικών από τα ΚΕΠ στο σπίτι με ένα τηλεφώνημα και χωρίς χρέωση.
- Καθιερώθηκε η ηλεκτρονική υπογραφή σε όλα τα μέλη της κυβέρνησης και την Πρόεδρο της Δημοκρατίας.
- Καθιερώθηκε η λειτουργία του forma.gov.gr και η αποστολή μηνύματος στο 13033 για την κατ' εξαίρεση μετακίνηση των πολιτών λόγω του κορωνοϊού.
- Προωθήθηκε η αξιοποίηση του ΑΦΜ ως ενιαίου αριθμού ταυτοποίησης, γεγονός που δίνει απάντηση και στο ζήτημα της διαλειτουργικότητας, μεταξύ των κρατικών υπηρεσιών.
- Καθιερώθηκε η δήλωση γέννησης μόνο στα μαιευτήρια με αυτόματη πίστωση του επιδόματος γέννησης, γεγονός που αποφόρτισε πλήρως τόσο τις αντίστοιχες

υπηρεσίες, όσο και τους πολίτες, οι οποίοι ήταν αναγκασμένοι να απευθυνθούν σε παραπάνω από μια υπηρεσίες.

- Προχωρά η ψηφιοποίηση της φορολογικής ενημερότητας για τις πληρωμές από το Δημόσιο.
- Λειτουργήσε πλατφόρμα τηλεργασίας για 10.000 υπαλλήλους της δημόσιας διοίκησης και προωθείται η πολιτική των τηλεραντεβού του πολίτη με τον υπάλληλο μιας υπηρεσίας.
- Λειτουργήσε η χωρίς χρέωση πρόσβαση σε ψηφιακές πλατφόρμες για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση,
- Προωθείται η διαλειτουργικότητα του e-ΕΦΚΑ με το Μητρώο Πολιτών,
- Προετοιμάζεται η πλατφόρμα τηλεϊατρικής για τους ασθενείς με Covid19
- Δημιουργείται η κατάλληλη ψηφιακή υποδομή, ώστε κάθε πολίτης να αποκτήσει ψηφιακή υπογραφή μέσω της ταυτότητάς του ενώ και η συσκευή του κινητού τηλεφώνου θα φέρει την ταυτότητα του.

Αυτές οι παρεμβάσεις είναι καθοριστικές για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της διοίκησης και της κοινωνίας και, πράγματι, επισπεύσθηκε η προώθησή τους, λόγω των ειδικών συνθηκών του Covid19.

Βέβαια, εκτός από την ίδρυση του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης από την Κυβέρνηση της ΝΔ και των πρωτοβουλιών που αναπτύχθηκαν τον τελευταίο χρόνο, παρεμβάσεις έχουν γίνει και από την προηγούμενη Κυβέρνηση, όπως στο ζήτημα της ψηφιοποίησης διαδικασιών αιτήσεων και γενικά στην επαφή του πολίτη με το δημόσιο. Μεταξύ αυτών, οι αιτήσεις μεταθέσεων- αποσπάσεων εκπαιδευτικών, το κοινωνικό οικιακό τιμολόγιο στη ΔΕΗ, η υποβολή δήλωσης «πόθεν έσχες», τα ηλεκτρονικά ραντεβού στο ΠΕΔΥ μέσω της ΗΔΙΚΑ, οι ηλεκτρονικές αιτήσεις εγγραφών και μεταγραφών φοιτητών και οι πλατφόρμες για τα κοινωνικά μερίσματα στην ΗΔΙΚΑ, επί τρία έτη.

Σε κάθε περίπτωση, είναι κρίσιμο ζήτημα για όλες τις Ελληνίδες και όλους τους Έλληνες ο ψηφιακός μετασχηματισμός να έχει συνέχεια, να εξελίσσεται, να βελτιώνεται και να γίνεται ακόμα πιο χρήσιμος, ακόμα πιο αποτελεσματικός. Παρά τις διαφορετικές κομματικές προσεγγίσεις, τουλάχιστον στο πλαίσιο της Επιτροπής Περιφερειών έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει ανάγκη για την ψηφιακή επανάσταση, η οποία έχει αντίκτυπο στη ζωή των πολιτών που κατοικούν στις απομακρυσμένες νησιωτικές και ορεινές περιοχές της πατρίδας μας.

Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει μια ιδιαίτερη μνεία για τη νησιωτική Ελλάδα με το μοναδικό πολυνησιακό της χαρακτήρα. Μάλιστα, η Ελλάδα αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Περίπου 13,5 εκατομμύρια ευρωπαίοι πολίτες

ζουν σε νησιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως ο νησιωτικός πληθυσμός είναι σχετικά μικρός, ενώ πολλές φορές είναι ασήμαντος, συγκρινόμενος, κατ' αναλογία, με τους πληθυσμούς των κρατών μελών.

Μόνο η Ελλάδα και η Ιταλία έχουν ποσοστό νησιωτικού πληθυσμού 12% επί του συνόλου του πληθυσμού. Η διαφορά μεταξύ των δυο χωρών είναι ότι ο νησιωτικός πληθυσμός της Ιταλίας είναι συγκεντρωμένος στη Σικελία και τη Σαρδηνία, ενώ στη Ελλάδα είναι διάσπαρτος σε πάνω από 200 νησιά, φαινόμενο μοναδικό στην Ευρώπη.

Αντίθετα, τα ποσοστά του νησιωτικού πληθυσμού στις άλλες χώρες είναι σημαντικά χαμηλότερα. Ειδικότερα, στην Ισπανία 6%, στην Πορτογαλία 5%, στη Γαλλία 3%, ενώ κάτω από 1% στην Δανία, στη Φινλανδία, στη Σουηδία, στη Γερμανία, στην Ολλανδία και τη Μεγάλη Βρετανία.

Τα στοιχεία αυτά, σε συνδυασμό ότι τα νησιά μας, τα Δωδεκάνησα, οι Κυκλάδες, οι Σποράδες, τα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου και του Ιονίου, καθώς και η Κρήτη, χαρακτηρίζονται από γεωγραφική ασυνέχεια, καθιστά τον ψηφιακό μετασχηματισμό όχι ένα απλό εργαλείο για τη διεκπεραίωση εργασιών, αλλά έναν σύμμαχο για την επιβίωση της ακριτικής νησιωτικής περιφέρειας.

#### Ψηφιακός μετασχηματισμός στην εκπαίδευση

Η πανδημία του Covid19 αποτέλεσε επίσης καταλύτη για την εφαρμογή ψηφιακών εφαρμογών στον τομέα της Παιδείας. Το κλείσιμο των σχολείων δημιούργησε αναπόφευκτα την ανάγκη να προωθηθούν εναλλακτικοί τρόποι εκπαίδευσης, όπως η σύγχρονη και ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση. Ήδη κάποιες από τις διοικητικές λειτουργίες των σχολείων, είχαν ψηφιοποιηθεί, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, όπως οι εγγραφές των μαθητών, αλλά και η λειτουργία του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου, στην οποία βασίστηκαν και οι πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο των συνθηκών της πανδημίας.

Με το κλείσιμο των εκπαιδευτικών μονάδων όλων των βαθμίδων, οι παρεμβάσεις που έγιναν μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- Το Υπουργείο Παιδείας, με τη συνδρομή του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, πέτυχε να έχει από 1.100.000 μαθητές εγγεγραμμένους στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο και πάνω από 180.000 εκπαιδευτικούς.
- Δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες της σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης επάνω από περίπου, 40.000 ψηφιακές τάξεις και επάνω από 400.000 τάξεις στην ηλεκτρονική τάξη e-class και επάνω από 100.000 τάξεις στην ηλεκτρονική τάξη e-me.

- Απεστάλη στις σχολικές μονάδες, σε πρώτη φάση, φορητός ηλεκτρονικός εξοπλισμός, ώστε να υπάρξει πρόσβαση στην τηλεκπαίδευση από όσο το δυνατόν περισσότερους μαθητές.
- Έχει ξεκινήσει, μέσω των διαδικασιών ΕΣΠΑ, ενέργειες που θα καλύψουν την επιμορφωτική δράση για όλα τα εργαλεία τηλεκπαίδευσης, αλλά και τα μαθησιακά αντικείμενα, τα οποία πρέπει να έχει ένα τέτοιου είδους μάθημα, για 100.000 εκπαιδευτικούς.
- Στο πλαίσιο της σύγχρονης τηλεκπαίδευσης χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα WebEx, η οποία δόθηκε δωρεάν σε όλους τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές.
- Δόθηκαν ηλεκτρονικά οι βαθμολογίες και μελετώνται, σε συνεργασία με το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, τρόποι ώστε να περιοριστεί το εύρος της γραφειοκρατίας που διέπει και το ελληνικό δημόσιο σχολείο.

Η τηλεκπαίδευση αποτελεί μια νέα πραγματικότητα, χρήσιμη σε συνθήκες κλεισίματος των σχολείων για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας. Προφανώς, δεν μπορεί να αντικαταστήσει την ουσία της ανθρώπινης επαφής και της κοινωνικής ώσμωσης στο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Άλλωστε η μάθηση είναι μια κατεξοχήν κοινωνική διαδικασία. Ωστόσο, παρέχει εναλλακτικούς τρόπους μάθησης, οι οποίοι μπορεί να αποδειχθούν χρήσιμοι.

Ένα σχετικό παράδειγμα είναι στις περιπτώσεις των πολύ μικρών και απομακρυσμένων νησιών και ορεινών περιοχών, όπου πολλές φορές η παρουσία καθηγητών συγκεκριμένων μαθημάτων δεν είναι πάντοτε δυνατή, για πολλούς λόγους, η τηλεκπαίδευση θα μπορεί να καλύψει τέτοιου είδους κενά και οι μαθητές αυτών των περιοχών να ακολουθούν απρόσκοπτα τη διδακτέα ύλη, όπως και οι υπόλοιποι συμμαθητές τους.

#### Μελλοντικές προκλήσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού και προτάσεις για την καλύτερη εφαρμογή του.

Όπως έχει αναφερθεί στις συνεδριάσεις της Επιτροπής Περιφερειών ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι σε εξέλιξη και είναι αναπόφευκτο στην πορεία αυτή να παρατηρούνται και δυστοκίες. Είναι δεδομένο ότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι προβληματισμοί που έχουν αναπτυχθεί και παρατίθενται, συνοπτικά, παρακάτω:

- Ο κυριότερος προβληματισμός αφορά στη χρήση της τεχνολογίας σε σχέση με την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, των προσωπικών δεδομένων και της προστασίας της ιδιωτικότητας του πολίτη.

- Ο δεύτερος προβληματισμός αφορά στην σχετική έλλειψη των απαραίτητων ψηφιακών δεξιοτήτων, γεγονός που αφορά κυρίως τις μεγαλύτερες, αλλά καθόλα παραγωγικές, ηλικίες του πληθυσμού.
- Η ποιότητα και η έκταση των ευρυζωνικών δικτύων, κάτι το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις απομακρυσμένες νησιωτικές και ορεινές περιοχές.

Για όλα τα παραπάνω, υπάρχει η δέσμευση της Κυβέρνησης για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, αφενός με την προώθηση νομοθετικών πρωτοβουλιών σε σχέση με τα προσωπικά δεδομένα, σε συνδυασμό με το Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων, με την προώθηση εκπαιδευτικών διαδικασιών για την απόκτηση και ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων και, τέλος, με την προώθηση και την επέκταση των δικτύων και τη χρήση ασύρματου δικτύου 5G.

Σε συνδυασμό με τους παραπάνω προβληματισμούς, είναι απαραίτητο η συνολική ψηφιακή στρατηγική να δώσει έμφαση και στους ακόλουθους παράγοντες.

- Ανοικτά Δεδομένα (open data). Το άνοιγμα των δεδομένων ενισχύει την κοινωνία της πληροφορίας, ενδυναμώνει τη διαφάνεια της διοίκησης και τη δημοκρατική συμμετοχή, συμβάλλει στην ενίσχυση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, οδηγεί στην καλύτερη λειτουργία της ίδιας της διοίκησης.
- Διαλειτουργικότητα (interoperability). Όπως αναφέρθηκε και στην πρώτη ενότητα, η διαλειτουργικότητα αφορά τη διασύνδεση των υπηρεσιών και των μητρώων, μέσω ολοκληρωμένων πληροφορικών συστημάτων, ώστε να είναι εφικτή η δημιουργία και λειτουργία ενιαίων σημείων πρόσβασης για τους πολίτες και η δημόσια διοίκηση να καταστεί πιο φιλική για τον πολίτη και πιο αποτελεσματική.
- Έξυπνες εφαρμογές και υπηρεσίες (Smart applications and services). Ήδη, η χρήση έξυπνων κινητών τηλεφώνων έχει οδηγήσει στην επέκτασή των εφαρμογών και των υπηρεσιών. Περαιτέρω ενίσχυση τους και δημιουργία νέων αναμένεται να επηρεάσουν θετικά την κοινωνική και οικονομική ζωή, ειδικά με τη χρήση εργαλείων που αξιοποιούν το Cloud.
- Προσβασιμότητα (Access). Οι διαδικτυακές υποδομές και η πρόσβαση σε εγγυημένης ταχύτητας δίκτυα νέας γενιάς είναι απαραίτητα για την απρόσκοπτη χρήση των εφαρμογών που αξιοποιούν το διαδίκτυο. Το σημείο αυτό είναι εξαιρετικής σημασίας για τις απομακρυσμένες νησιωτικές και ορεινές περιοχές.
- Επίτευξη κρίσιμης μάζας (critical mass). Ο ψηφιακός μετασχηματισμός μπορεί να οδηγήσει στην επίτευξη κρίσιμης μάζας, δηλαδή την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας. Το ζήτημα αυτό είναι κομβικό για τις Περιφέρειες, με δεδομένο ότι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε ακριτικά νησιά και ορεινές περιοχές, θα μπορέσουν να είναι σε θέση να απευθύνονται σε

μεγαλύτερες αγορές και, γενικά, θα μπορέσουν να ενισχύσουν τη ζήτηση. Σημειώνεται ότι κάτι τέτοιο μπορεί να οδηγήσει και σε οικονομικό μετασχηματισμό, ώστε, για παράδειγμα, οι νησιωτικές τοπικές οικονομίες να μην βασίζονται μόνο στον τουρισμό, αλλά να επεκταθούν και σε άλλες δραστηριότητες του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα.

- Ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων (digital skills). Όπως έχει ήδη αναφερθεί, μέσω εκπαιδευτικών διαδικασιών και προγραμμάτων πρέπει να προχωρήσει η εξοικείωση του πληθυσμού με τα ψηφιακά εργαλεία, αλλά και να ενισχύονται και να επιμορφώνονται και οι επαγγελματίες του κλάδου.
- Υιοθέτηση κουλτούρας συνεχούς αλλαγής (Leading change). Με δεδομένο ότι η τεχνολογική εξέλιξη είναι συνεχής, θα πρέπει να υιοθετηθεί, τόσο στους δημόσιους, όσο και τους ιδιωτικούς οργανισμούς μια κουλτούρα συνεχούς αλλαγής, δηλαδή το ανθρώπινο δυναμικό να είναι σε εγρήγορση και σε θέση να υιοθετεί τις νέες εξελίξεις.

Περαιτέρω, υπάρχουν και ζητήματα τα οποία μπορεί να χαρακτηριστούν ως διαχρονικά, και ζητήματα τα οποία χρειάζονται επιπλέον χρόνο για να πραγματοποιηθούν, σύμφωνα και με διαπιστώσεις της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης. Μεταξύ αυτών, περιλαμβάνονται:

- Η δυνατότητα να συμμετέχει ως εκπρόσωπος η ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ στην Ολομέλεια του επιτελικού οργάνου «Επιτροπή Ψηφιακού Μετασχηματισμού», αν και ο αρχικός σχεδιασμός αφορά στη κεντρική διοίκηση, σε επίπεδο Υπουργείων.
- Μπορεί να επιταχυνθεί η σύσταση ολοκληρωμένου σχεδίου για σύσταση «Ενιαίων Μονάδων Ψηφιακής Διακυβέρνησης» σε μικρούς και μειονεκτικούς Δήμους, ωστόσο αυτό είναι κάτι το οποίο, αντικειμενικά, χρειάζεται χρόνο και προετοιμασία.
- Η διεύρυνση της δυνατότητας να υπάρξει ένα σχέδιο προτυποποίησης των διαδικασιών και να υπάρξει πρόβλεψη για ψηφιοποίηση του ιστορικού αρχείου των Πολεοδομιών.
- Στο ζήτημα της «ηλεκτρονικής υγείας» η πανδημία του Covid 19 οδηγεί στην ανάγκη για περαιτέρω προσαρμογή στις παρούσες συνθήκες.
- Στο ίδιο πλαίσιο, στοιχειοθετείται η ανάγκη ενίσχυσης των ψηφιακών υποδομών των νησιωτικών και ορεινών δήμων και η δημιουργία ειδικού πλαισίου στήριξης. Ζήτημα που έχει θιχθεί και πιο πάνω και για το οποίο υπάρχει και η δέσμευση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης για την ενίσχυση των συγκεκριμένων υποδομών.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός απελευθερώνει παραγωγικές δυνάμεις, καθιστά πιο λειτουργική και αποτελεσματική τη δημόσια διοίκηση και δημιουργεί νέες συνθήκες και νέες ευκαιρίες.

Ειδικά για τις Περιφέρειες, ανοίγεται ένας νέος δρόμος εξυπηρέτησης των πολιτών, ενισχύεται η επιχειρηματικότητα, εμπεδώνεται και ένα αίσθημα ασφάλειας για τους κατοίκους των μικρών νησιών και των απομακρυσμένων ορεινών περιοχών, ειδικά με τις εφαρμογές της τηλεϊατρικής και της τηλεεκπαίδευσης, οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν στο πλαίσιο της ουσιαστικής αναβάθμισης των δικτύων.

### Επίλογος – Η σημασία του ανθρώπινου παράγοντα

Η μέχρι τώρα εμπειρία έχει δείξει ότι η πανδημία του Covid19 επιτάχυνε τον ψηφιακό μετασχηματισμό πολλών υπηρεσιών του κράτους. Η Κυβέρνηση και το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης ανταποκρίθηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις προκλήσεις που έθεσαν τα αναγκαία μέτρα για τον περιορισμό των επιπτώσεων της πανδημίας.

Ωστόσο, ο ψηφιακός μετασχηματισμός αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ουσιαστική ανάπτυξη της Ελλάδας, με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον. Η ψηφιοποίηση των υπηρεσιών, αλλά και η πλήρης αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων τεχνολογικών εργαλείων μπορεί να βοηθήσει δραστικά και τις Περιφέρειες της χώρας, ειδικά αυτές που είναι απομακρυσμένες από τα διοικητικά κέντρα, όπως οι νησιωτικές και ορεινές περιοχές.

Είναι δεδομένο ότι η ψηφιακή επανάσταση που έλαβε χώρα το τελευταίο χρονικό διάστημα πρέπει να παγιωθεί και να εξελιχθεί ακόμα περισσότερο. Τα πλεονεκτήματα της είναι αδιαμφισβήτητα. Χωρίς την ψηφιακή επανάσταση η πολυπρόθητη, ουσιαστική και αιεφόρος ανάπτυξη των Περιφερειών είναι πολύ δύσκολο να γίνει πραγματικότητα.

Ωστόσο, είναι ακόμα δεδομένο ότι η ψηφιακή τεχνολογία δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον ανθρώπινο παράγοντα. Η παραδοχή αυτή είναι ήδη εμφανής στο ζήτημα της εκπαίδευσης, όπου η τεχνολογία φαίνεται ότι μπορεί να λειτουργήσει μόνο επικουρικά. Είναι, ακόμα, εμφανής και στον τομέα της υγείας. Τίποτα δεν μπορεί να αντικαταστήσει την παρουσία ενός γιατρού, ειδικά σε ένα απομακρυσμένο και ακριτικό μέρος, όπως σε ένα μικρό νησί, ή σε μια απομακρυσμένη ορεινή περιοχή. Τέλος, ακόμα και στη δημόσια διοίκηση, οι κάτοικοι των νησιών και των ορεινών περιοχών έχουν ανάγκη να βλέπουν την ανθρώπινη παρουσία, έχουν ανάγκη να βλέπουν ότι υπάρχουν

συνάνθρωποί τους που ζουν και βιώνουν μαζί τους τις αγωνίες όσων ζουν στα σύνορα της Ελλάδας.

Υπό αυτό το πρίσμα, ίσως η μεγαλύτερη πρόκληση για τον ψηφιακό μετασχηματισμό, ειδικά για τις Περιφέρειες που αποτελούν τα σύνορα της Ελλάδας, είναι να μπορέσει η ελληνική πολιτεία να βρει τη χρυσή τομή, η οποία θα εξασφαλίζει τις λύσεις που προσφέρει η τεχνολογική εξέλιξη, την ίδια στιγμή, όπως, θα εξασφαλίζει και την απαραίτητη ανθρώπινη παρουσία στα ακριτικά νησιά και τις ακριτικές περιοχές, γιατί τα σύνορα μιας χώρας είναι, πρώτα και πάνω από όλα οι άνθρωποί της.



## **Δ. Βιώσιμη Και Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη Αστικών, Αγροτικών Και Παράκτιων Περιοχών**

### **ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΝΑΓΗΣ ΚΑΠΠΑΤΟΣ**

Στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2021-2027 και του νέου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), η Ελλάδα αναδιατάσσει τις στρατηγικές της αναπτυξιακές προτεραιότητες, για να ανταποκριθεί στις αλλαγές που συμβαίνουν σε παγκόσμιο επίπεδο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις επενδύσεις καινοτομίας και προστασίας του περιβάλλοντος, σε όλο το φάσμα της προγραμματικής περιόδου. Ειδικότερα ο «Στόχος Πολιτικής 5» της νέας προγραμματικής περιόδου τιτλοφορείται: **«Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών».**

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης είναι το κύριο αντικείμενο της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής. Εύλογα η Επιτροπή αφιέρωσε σημαντικό μέρος των συνεδριάσεών της σε θεματικές που αφορούν την **βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών.**

Πρόκειται για μια θεματική ενότητα, που συνδέεται με πολιτικές που θα διαμορφώσουν το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας, όπως αυτό θα προκύψει από τις ραγδαίες αλλαγές της προηγούμενης δεκαετίας σε εθνικό επίπεδο, αλλά και από τις αναδυόμενες αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία και το εμπόριο που η πανδημία επιτάχυνε.

Ο οικονομικός μετασχηματισμός έχει συνδεθεί διεθνώς με το επίθετο «Έξυπνος», με το οποίο σηματοδοτείται η αξιοποίηση της τεχνολογικής προόδου, της καινοτομίας και της τεχνητής νοημοσύνης στα πλαίσια της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης. Για τον λόγο αυτόν έχουν προκύψει πολιτικές που αφορούν τις έξυπνες πόλεις, την έξυπνη γεωργία, τις έξυπνες μεταφορές, τα έξυπνα λιμάνια κ.ο.κ., με κοινό παρονομαστή την αξιοποίηση της έρευνας και των τεχνολογικών εξελίξεων.

Η Ελληνική Περιφέρεια λόγω της έντονης εδαφικής της ασυνέχειας και των συχνά μικρών κλιμάκων της, αντιμετωπίζει εμπόδια στην προσέλκυση επενδύσεων και την ομοιόμορφη ενσωμάτωση των νέων αναπτυξιακών προτύπων. Όπως αντίστοιχα συμβαίνει στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε., η Ελληνική Περιφέρεια υστερεί σε σχέση με τις αναπτυξιακές δυνατότητες που έχουν οι μητροπολιτικές αστικές περιοχές, κυρίως σε ό,τι αφορά τη δημιουργία θέσεων εργασίας που θα ενσωματώνουν νέες τεχνολογίες.

## ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στο πλαίσιο των διεθνών εξελίξεων σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, ο στόχος της πολιτείας είναι η αξιοποίηση της τεχνολογίας υπέρ των Ελλήνων πολιτών. Κομβική θέση σε αυτή τη διαδικασία έχει η έννοια της έξυπνης πόλης. Η «έξυπνη πόλη» δεν αξιοποιεί αόριστα τις νέες τεχνολογίες, αλλά τις επιλέγει με στόχο την κοινωνική συνοχή σε πόλεις βιώσιμες, με πολίτες καλύτερα ενημερωμένους, πιο ενεργούς που δε θα συμμετέχουν παθητικά στις αλλαγές.

Η αποτελεσματικότητα των πολιτικών για την «έξυπνη πόλη» εξαρτάται από την ορθή ανάγνωση της νέας πραγματικότητας. Δηλαδή, από τη συνειδητοποίηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα αστικά συγκροτήματα της Ελληνικής Περιφέρειας και από την έγκαιρη προβολή των προβλημάτων που αυτά θα αντιμετωπίσουν στις επόμενες δεκαετίες, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα κάθε περιοχής.

Η Ελλάδα, παρότι σε επίπεδο Ε.Ε. βρίσκεται διαχρονικά κάτω από το μέσο όρο καινοτομίας, έχει πόλεις που ήδη καινοτομούν και μπορούν να αποτελέσουν υποδείγματα για την εφαρμογή καλών πρακτικών, προς όφελος των πολιτών σε όλη την Ελληνική Περιφέρεια. Οι πρωτοβουλίες αυτές έχουν ως κινητήριο μοχλό την τοπική αυτοδιοίκηση. Είναι κοινός τόπος ότι η ελληνική πολιτεία οφείλει να επιταχύνει τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας σε κεντρικό πλέον επίπεδο, για να μπορέσει η Ελλάδα να μετασχηματίσει έγκαιρα την οικονομία της.

Μερικές από τις κοινές προκλήσεις των ελληνικών πόλεων αφορούν την αστική κινητικότητα (θέσεις στάθμευσης, κυκλοφοριακό, μείωση χρήσης ΙΧ, δημιουργία σταθμών φόρτισης και ανεφοδιασμού για την ηλεκτροκίνηση), καθώς και τη διαχείριση των αστικών δικτύων και απορριμμάτων. Σε μεγαλύτερες πόλεις υφίστανται περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως η ρύπανση της ατμόσφαιρας από οχλούσες δράσεις. Μια άλλη σημαντική αλλαγή, που θα κληθούν να ενσωματώσουν οι ελληνικές πόλεις είναι η ομαδοποίηση των δικτύων τους ως κοινή υπηρεσία για τους πολίτες, κάτι που θα περιλαμβάνει και τις μετακινήσεις. Η επέκταση των ευρυζωνικών δικτύων και η αύξηση των δυνατοτήτων του υπολογιστικού νέφους τα επόμενα χρόνια θα δημιουργήσει προϋποθέσεις για επενδύσεις σε αυτούς τους τομείς.

Ωστόσο οι πόλεις δεν φιλοξενούν απλά το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, αλλά αποτελούν και καταλύτες για τη διασύνδεση της κοινωνικής και οικονομικής ζωής των περιφερειών και της υπαίθρου. Άρα, η σημασία της έννοιας της «έξυπνης πόλης» είναι ευρύτερη για τις περιφέρειες.

Στον τομέα του εμπορίου και των έξυπνων μεταφορών η Ελλάδα φιλοδοξεί να αποτελέσει σημαντικό κόμβο μεταφορών και logistics, αξιοποιώντας τη γεωγραφική της θέση κοντά στη συμβολή Ευρώπης-Αφρικής-Ασίας και στη διώρυγα του Σουέζ. Το εμπόριο και οι μεταφορές αποτελούν τομείς με μεγάλες προοπτικές για την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας. Η Ελλάδα, υιοθετώντας καλές πρακτικές «έξυπνων μεταφορών», μπορεί να αποκτήσει ένα πολύ δυναμικό αναπτυξιακό κλάδο, που θα ενισχύσει και τη γεωπολιτική θέση της χώρας μας.

Σημαντικές παγκόσμιες αλλαγές επηρεάζουν την εξέλιξη αυτού του στόχου. Αφενός, αναδύθηκε απρόσμενος προβληματισμός για την αναδιάρθρωση της παγκόσμιας εφοδιαστικής αλυσίδας μετά τις συνέπειες της πανδημίας στην τροφοδοσία ειδών πρώτης ανάγκης. Αφετέρου, ο πλανήτης βρίσκεται στα πρόθυρα οίωνοι εμπορικών πολέμων, ενώ είναι σε πλήρη ανάπτυξη η καθοριστική για το παγκόσμιο εμπόριο πρωτοβουλία της Κίνας «Belt and Road Initiative».

Η κυριότερη αλλαγή που προωθείται στη χώρα μας είναι η αυξημένη, αλλά και στοχευμένη επένδυση στο σιδηροδρομικό δίκτυο, ως ένα αποτελεσματικό αλλά και φιλικό στο περιβάλλον μέσο για την ένταξη της χώρας στα παγκόσμια εμπορικά δίκτυα, αλλά και τη διασύνδεση της χώρας με τα Βαλκάνια και την Ευρώπη, με αφετηρία τις λιμενικές της υποδομές.

Άλλωστε, το 85% του εμπορίου παγκοσμίως συνεχίζει να γίνεται δια θαλάσσης. Η Ελλάδα, πρωταγωνιστεί στο θαλάσσιο εμπόριο με τον ελληνικό και ελληνόκτητο εμπορικό στόλο. Για τον λόγο αυτόν η χώρα μας παρακολουθεί τις εξελίξεις που αφορούν τις λιμενικές υποδομές, τα «έξυπνα λιμάνια» και τα παγκόσμια εμπορικά δίκτυα. Ιδιαίτερη σημασία έχει η σύνδεση σημαντικών εμπορικών λιμένων της χώρας με το σιδηροδρομικό δίκτυο.

Τα μεγάλα «έξυπνα λιμάνια», εκτός από κόμβοι παροχής πολύτιμης πληροφορίας για το διεθνές εμπόριο και έντονης ενσωμάτωσης τεχνολογιών αιχμής στην αυτοματοποίηση και την τεχνητή νοημοσύνη, έχουν και το χαρακτηριστικό της ανάγκης μεγάλων προσαρμογών, με βάση την περιβαλλοντική πολιτική σε επίπεδο Ε.Ε.. Καθώς τα περισσότερα ελληνικά λιμάνια στην περιφέρεια δεν μπορούν να εξυπηρετούν τις κύριες αρτηρίες διεθνούς εμπορίου, δεν θα είναι δυνατόν να ανταποκριθούν πλήρως στον ορισμό του «έξυπνου λιμανιού». Επομένως, είναι κρίσιμο κάθε λιμάνι στις παράκτιες περιοχές της χώρας, να αναλάβει συγκεκριμένο ρόλο, να αναδείξει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του και σε πολλά λιμάνια της περιφέρειας να αξιοποιηθεί η τεχνολογία όχι τόσο για το εμπόριο, αλλά για την τουριστική ανάπτυξη, το θαλάσσιο τουρισμό και την κρουαζιέρα.

Σε άμεση σύνδεση με τις μεταφορές και τα logistics βρίσκεται και ο αγροτοδιατροφικός τομέας, που επέδειξε αξιοσημείωτη αντοχή κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης, με σημαντική μάλιστα εξαγωγική δυναμική σε ορισμένες κατηγορίες προϊόντων. Πρόκειται για ένα τομέα της οικονομίας, στον οποίο η Ελληνική Περιφέρεια έχει μεγαλύτερο ειδικό βάρος, σε σχέση με τα δυο μεγάλα αστικά συγκροτήματα της χώρας. Ωστόσο, η αξιοποίηση των ευκαιριών που πιθανόν προκύψουν βρίσκεται υπό την αίρεση της υιοθέτησης καλών πρακτικών της **έξυπνης γεωργίας** που έχει γίνει κατορθωτή σε χώρες όπως το Ισραήλ και η Ολλανδία και μειώνει σημαντικά το κόστος παραγωγής. Ωστόσο, παραμένει η πρόκληση για αειφορική γεωργία σε παγκόσμιο επίπεδο, αφού ο γεωργικός τομέας είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος πομπός αερίων στον κόσμο μετά τον ενεργειακό τομέα.

Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ε.Ε. προσαρμόζεται στην κλιματική αλλαγή και τους στόχους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το περιβάλλον. Επομένως, οι αλλαγές στον κλάδο θα είναι σημαντικές, όπως η ανάγκη για υπολογισμό του ισοζυγίου άνθρακα στις καλλιέργειες που αυτονόητα απαιτεί ευρύτατη χρήση νέων τεχνολογιών. Η χώρα μας πρέπει να μεταβεί σε μια γεωργία ευφυή, μια γεωργία ακριβείας, που δεν θα επιβαρύνει αλόγιστα το έδαφος και τους υδατικούς πόρους.

Οι καινοτομίες μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κατηγορίες. Σε πρώτο επίπεδο, στην πρωτογενή παραγωγή, φυτική και ζωική. Σε δεύτερο επίπεδο, στις πρακτικές καλλιέργειας και εκτροφής. Σε τρίτο επίπεδο, στην παραγωγική διαδικασία και τη μεταποίηση με εξαγωγικό χαρακτήρα. Στόχος είναι η μετεξέλιξη της έννοιας του αγροτικού συνεταιρισμού στο clustering, με αξιοποίηση της τεχνολογίας και εξαγωγικό προσανατολισμό της παραγωγής.

Ο ρόλος της τεχνολογίας στη γεωργία δεν εξαντλείται μόνο στην παραγωγικότητα. Οι νέες τεχνολογίες και υπηρεσίες μπορούν, επίσης, να βοηθήσουν δημογραφικά την ύπαιθρο, μέσω της βελτίωσης της ποιότητας ζωής και της παροχής νέων υπηρεσιών. Η μεγαλύτερη πρόκληση εντοπίζεται στην απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων από τους εργαζόμενους στον αγροτικό τομέα, χωρίς την οποία δεν είναι δυνατή η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και πρακτικών για την παρακολούθηση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Η έγκαιρη πρόβλεψη της παραγωγής μπορεί μάλιστα να θέσει σε νέες βάσεις τα συστήματα ασφάλισης της παραγωγής.

## ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η Κυβέρνηση έχει αναλάβει νομοθετικές πρωτοβουλίες που απευθύνονται στον πυρήνα των αναπτυξιακών αξόνων για ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας. Υπάρχουν τρεις τομείς νομοθετικών πρωτοβουλιών που έχουν οριζόντιο χαρακτήρα και διατρέχουν όλο το φάσμα των αναπτυξιακών αναγκών για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιφέρειας.

1. Το **Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης**, με τις νομοθετικές του πρωτοβουλίες επιταχύνει τον ψηφιακό μετασχηματισμό του ελληνικού κράτους, ώστε να ανταποκριθεί με επάρκεια στο ρυθμιστικό του ρόλο. Πρώτος στόχος είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός του ίδιου του δημοσίου τομέα και η ανάπτυξη της εμπιστοσύνης των Ελλήνων πολιτών στη χρήση ψηφιακών υπηρεσιών. Η εμπέδωση της χρησιμότητας των ψηφιακών υπηρεσιών, όχι μόνο συμβάλει στην καλύτερη σχέση πολιτών και κράτους, αλλά αποτελεί προϋπόθεση ισότιμης συμμετοχής ορεινών και νησιωτικών περιοχών της Ελλάδας στην οικονομική και κοινωνική ζωή, χάρη στη μείωση των διαδικασιών, την άμεση πρόσβαση στην πληροφορία και την διευκόλυνση επενδύσεων.
2. Σε άμεση συνάρτηση με τις πρωτοβουλίες του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης βρίσκονται οι αντίστοιχες πρωτοβουλίες του **Υπουργείου Δικαιοσύνης**, για την επιτάχυνση απονομής της Δικαιοσύνης και εισαγωγή ψηφιακών υπηρεσιών στη Δικαιοσύνη. Πρόκειται για μια μεταρρύθμιση που αφορά το σύνολο της κοινωνικής και οικονομικής ζωής και για δεκαετίες προβάλλεται ως κεφαλαιώδους σημασίας αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας της χώρας.
3. Το **Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας** με τον εκσυγχρονισμό της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, τα τοπικά πολεοδομικά σχέδια, τις χωροταξικές ρυθμίσεις και το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, ανταποκρίνεται σε ένα διαχρονικό ζητούμενο. Οργανώνει τον χώρο και τις χρήσεις γης για το αστικό περιβάλλον, τα δίκτυα, τα έργα υποδομής και την αγροτική γη. Διευκολύνει την εκκίνηση έργων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και προωθεί τη δημιουργία θέσεων εργασίας στην Περιφέρεια, εναρμονιζόμενο με την νομοθεσία της Ε.Ε. για την προστασία του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, τα προγράμματα «Εξοικονομώ Κατ' Οίκον» είναι ο βασικός φορέας υλοποίησης έργων καινοτομίας («Έξυπνα κτίρια») για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων. Πέρα από τα νέα έργα, η συντήρηση των υποδομών και των κτιρίων παραμένει εξίσου σημαντικό πεδίο

δράσεων για τις «Έξυπνες Πόλεις», με άμεσο όφελος την εξοικονόμηση ενέργειας.

Άλλες σημαντικές νομοθετικές πρωτοβουλίες που προωθούν τις πολιτικές ανάπτυξης για τις αστικές, παράκτιες και αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας είναι:

- Ο νόμος για την προώθηση της ηλεκτροκίνησης.
- Οι Ρυθμίσεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό του αγροτικού τομέα.
- Ο νόμος για τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς.
- Το σχέδιο νόμου για τις Ειδικές μορφές τουρισμού.
- Ο νόμος για την Ίδρυση, λειτουργία και εκμετάλλευση αεροδρομίων επί υδάτινων επιφανειών.
- Ο νόμος για την Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

#### **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Στο πλαίσιο των συνεδριάσεων της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής, προέκυψαν σημαντικές παρατηρήσεις για τις πολιτικές που βρίσκονται σε εξέλιξη ή προγραμματίζονται και αφορούν άμεσα την ανάπτυξη των αστικών, παράκτιων και αγροτικών περιοχών.

- Διαπιστώθηκε ότι ο κρισιμότερος παράγοντας για την βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών είναι η έγκαιρη ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων και ιδίως του δικτύου 5G που αποτελεί προϋπόθεση για να τον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας.
- Η ανάπτυξη του δικτύου 5G προϋποθέτει την αδειοδότηση πολλαπλάσιων κεραιών που πρέπει να ενταχθούν στο αστικό περιβάλλον, με πολύ ήπιο τρόπο και για αυτό χρειάζεται ο έγκαιρος σχεδιασμός αυτών των παρεμβάσεων.
- Καθώς το δίκτυο 5G δεν θα φθάσει σε όλες τις περιοχές της χώρας, αλλά σε επιλεγμένες περιοχές, οι περιφέρειες της χώρας σε συνεργασία με την Κυβέρνηση και τους φορείς υλοποίησης των έργων οφείλουν να έχουν ολοκληρωμένο σχέδιο για την μεγιστοποίηση του οφέλους για τις τοπικές κοινωνίες.
- Τα μέλη του Ελληνικού Κοινοβουλίου με τον δημόσιο λόγο τους, πρέπει να εξηγήσουν στους Έλληνες πολίτες την ανάγκη και τη σημασία του δικτύου 5G, ιδιαίτερα στις τοπικές κοινωνίες στις οποίες παρατηρούνται οργανωμένες αντιδράσεις από άγνοια ή ελλιπή πληροφόρηση.

- Έχει αναδειχθεί ιδιαίτερα το ζήτημα της ισότιμης πρόσβασης, της διάχυσης των δεδομένων και της πληροφορίας (open and public data) που προκύπτει από τις νέες ευρυζωνικές τεχνολογίες και την σχετική έρευνα, ώστε να μπορεί αυτή να αξιοποιηθεί από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και ιδιαίτερα από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που θα συνεχίσουν να αποτελούν τη βάση της οικονομίας μας.
- Η εκπαίδευση των πολιτών για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τον οικονομικό μετασχηματισμό. Για το λόγο αυτό απαιτείται το εκπαιδευτικό σύστημα να επιταχύνει τη σύνδεσή του με τις εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο. Αναλόγως το εργατικό δυναμικό χρειάζεται εύκολη πρόσβαση σε προγράμματα μετεκπαίδευσης, ώστε να μπορεί να παρακολουθεί τις αλλαγές στην αγορά εργασίας. Η αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου για τη δια βίου εκπαίδευση πρέπει να εξεταστεί σε αυτό το πλαίσιο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι μεγάλες ανάγκες εκπαίδευσης του ανθρωπίνου δυναμικού στις περιοχές με μεγάλη αγροτική παραγωγή.
- Ιδιαίτερη μέριμνα χρειάζεται να ληφθεί για κοινωνικές ομάδες (ΑμεΑ, τρίτη ηλικία, άνεργοι) και απομακρυσμένες ορεινές ή νησιωτικές περιοχές που έχουν δυσκολία πρόσβασης στις νέες υπηρεσίες που δημιουργούνται από τον ψηφιακό μετασχηματισμό, ώστε η ανάπτυξη της Περιφέρειας να γίνει χωρίς αποκλεισμούς και με δυνατότητα συμμετοχής για όλους τους πολίτες.
- Το ελληνικό κράτος, με την εμπειρία δεκαετιών στη διαχείριση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, πρέπει να αξιολογήσει τις αδυναμίες που προέκυψαν σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, ώστε, αφενός, η απορρόφηση να είναι μεγαλύτερη στα επόμενα χρόνια και αφετέρου, να μην υπάρχει σύγχυση μεταξύ του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027 και του Ταμείου Ανάκαμψης όσον αφορά την ένταξη έργων.
- Σε ό,τι αφορά τη συνεργασία Υπουργείων και Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε τομείς όπως η ρύπανση της ατμόσφαιρας σε αστικές περιοχές, είναι σημαντικό να υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία και μετρήσεις στη διάθεση των πολιτών. Επιπλέον, όπου χρειάζεται, πρέπει να εξεταστεί η νομοθετική ρύθμιση αρμοδιοτήτων που τυχόν επικαλύπτονται από περισσότερους φορείς του ευρύτερου δημοσίου τομέα και καθυστερούν την ανάληψη δράσης.
- Συζητήθηκε η δυνατότητα πρόβλεψη ευρύτερης συμφωνίας στο Κοινοβούλιο, για τον πολυετή σχεδιασμό των αναγκών για βασικές υποδομές, ώστε, να μην αλλάζουν οι προτεραιότητες από διαφορετικές κυβερνήσεις, ενώ τονίστηκε η ανάγκη, να μην παραμεληθούν οι βασικές υποδομές ενόψει των επενδύσεων σε «έξυπνα» δίκτυα.

- Λόγω των έντονων χαρακτηριστικών εδαφικής ασυνέχειας των Περιφερειών, έχει γίνει αντιληπτό ότι, δεν μπορούν όλες οι περιοχές της χώρας να εφαρμόσουν τις ίδιες πολιτικές όσον αφορά την παραγωγή και τις επενδύσεις. Αναδείχθηκε η ανάγκη συνεργειών και τοπικής εξειδίκευσης σε τομείς όπως οι λιμενικές και μεταφορικές υποδομές, καθώς και η αγροτική παραγωγή σε μικρότερες κλίμακες.
- Οι μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις θα δυσκολευτούν λόγω κόστους να αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες. Γι' αυτό, πρέπει να τεθεί έγκαιρα το ζήτημα αναδασμών, εξειδίκευσης περιοχών με ορεινό ανάγλυφο και της ενημέρωσης των παραγωγών για τη σημασία του clustering και των οικονομιών κλίμακας για την παραγωγή.
- Διαπιστώθηκε ότι υπάρχει ανάγκη ρύθμισης του καθεστώτος διαχείρισης των λιμένων της χώρας, τα οποία διαχειρίζονται διαφορετικοί φορείς ή Υπουργεία, με ανομοιόμορφο και συχνά ανορθολογικό τρόπο.
- Λαμβάνοντας υπόψη και τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, υπογραμμίστηκε η ανάγκη εξασφάλισης της ασφάλειας και λειτουργίας των νέων ευρυζωνικών δικτύων σε περίπτωση μεγάλων φυσικών καταστροφών.

Τέλος, η δημιουργία του Ταμείου Ανάκαμψης από την Ε.Ε. προσθέτει ένα συμπληρωματικό πλαίσιο για την βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας, το οποίο η χώρα μας, μπορεί να αξιοποιήσει για την βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη. Οι επενδύσεις και τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν έχουν ως επίκεντρο τον πράσινο, τον ενεργειακό και τον ψηφιακό πυλώνα. Οι διαχειριστικές προκλήσεις είναι μεγάλες, καθώς σε σύντομο χρονικό διάστημα θα απαιτηθεί η προετοιμασία και ο συντονισμός μια μεγάλης επενδυτικής και μεταρρυθμιστικής προσπάθειας που αφορά όλο το φάσμα της δημόσιας ζωής. Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών της Βουλής, θα εξετάσει τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης με τα νέα δεδομένα που δημιουργεί τόσο το Ταμείο Ανάκαμψης, όσο και τις συνέπειες από την εξελισσόμενη υγειονομική και οικονομική κρίση που επηρεάζει έντονα την Ελληνική Περιφέρεια.

#### IV. Παρατηρήσεις βουλευτών ΣΥΡΙΖΑ - ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ μελών της Επιτροπής Περιφερειών επί των Εισηγήσεων

##### Γενικές παρατηρήσεις:

(α) Διαπιστώνεται μη επικαιροποίηση των τοποθετήσεων επί των ζητημάτων στο πλαίσιο της τρέχουσας συγκυρίας (υγειονομική κρίση λόγω πανδημίας, έξαρση προσφυγικού/μεταναστευτικού κλπ). Αναφορικά με την υγειονομική κρίση:

1. υφίσταται ανάγκη εξειδίκευσης των παρατηρήσεων, ώστε να ενσωματώνουν τα νέα δεδομένα που προκύπτουν από τις αλλαγές που επέφερε η πανδημία (σε σειρά τομέων: οικονομία, εργασιακά, εκπαίδευση κ.α.), καθώς και

2. προσαρμογή των προτάσεων ώστε να συνάδουν με τις εθνικές προτεραιότητες στην αντιμετώπιση των συνεπειών της.

(β) απουσιάζει η αναφορά στη συμμετοχή της Αυτοδιοίκησης στους στόχους χρηματοδότησης καθώς και στις διαδικασίες του χρηματοδοτικού πλαισίου «Next Generation EU».

(γ) Διαπιστώνεται ελλιπής επεξεργασία αναφορικά με την παρουσίαση τρόπων παροχής ουσιαστικής βοήθειας στους Δήμους μειονεκτικών περιοχών (νησιωτικών, ορεινών, απομακρυσμένων), ώστε να είναι σε θέση να εφαρμόσουν αποτελεσματικά τις προτεινόμενες πολιτικές (όπως: χρηματοδότηση, ανθρώπινο δυναμικό, συγκεκριμένα προγράμματα).

##### Επί μέρους παρατηρήσεις

##### Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Περιφερειών

**Οι προκλήσεις σχεδιασμού και αναπτυξιακής προοπτικής των Περιφερειών, στο πλαίσιο των χρηματοδοτικών εργαλείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην μετά κορωνοϊού εποχή.**

Στην εισήγηση αυτή εδράζονται και οι περισσότερες παρατηρήσεις μας:

- **Η διατύπωση για το overbooking:** Το overbooking είχε αρχίσει πολύ πριν τον Ιούλιο του 2019. Όλα τα ΠΕΠ πλην ενός είχαν ήδη ξεπεράσει το συνολικό διαθέσιμο προϋπολογισμό (είχαν δηλαδή κάνει overbooking) και αυτό είναι εύκολο να διαπιστωθεί. Σε επιμέρους άξονες που υπήρχαν αυξημένες ανάγκες το overbooking που έδωσε η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, έφτανε ακόμα και σε διπλασιασμό των πόρων. Η κριτική μας εδώ είναι ότι δε γίνεται, ούτε από το κεντρικό κράτος ούτε από τις περιφέρειες, όσο overbooking απαιτούν οι συνθήκες της πανδημίας. Στις σημερινές πρωτόγνωρες συνθήκες πανδημίας

που βιώνουμε προτείνεται υπερδέσμευση σε επίπεδο δημόσιας δαπάνης εντάξεων κατ' ελάχιστον της τάξης πάνω από 120%. Σύμφωνα με τα ιστορικά στοιχεία ολοκλήρωσης του ΕΣΠΑ, από τα προηγούμενα χρόνια, πρόκειται για ένα ικανοποιητικό μέγεθος υπερδέσμευσης το οποίο εξασφαλίζει όχι μόνο την επιτυχή ολοκλήρωση του τρέχοντος ΕΣΠΑ, αλλά τη γρήγορη εκκίνηση του επόμενου και την εισροή επιπλέον ευρωπαϊκών πόρων εμπροσθοβαρώς εντός της τρέχουσας οικονομικής χρονιάς, με την ένταξη στο ΕΣΠΑ μέρους των άμεσων μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας.

- Η διατύπωση ότι **«Η στόχευση του ΕΣΠΑ 2014-2020 όχι σε μεγάλα τεχνικά έργα (λιμάνια, εθνικές οδοί) αλλά σε πολλά μικρά, καθιστά δύσκολη τη διαχείρισή τους»**

Η παρατήρηση μας βρίσκει αντίθετους γιατί:

α) Καταρχήν τα μεγάλα διαπεριφερειακά έργα όπως οι αυτοκινητόδρομοι είναι έργα που σωστά αναλαμβάνει να υλοποιήσει το κεντρικό κράτος. Με αυτή την αναφορά στην ουσία δηλώνεται ότι θέλετε περισσότερα μεγάλα έργα για να τα αναλάβει η κεντρική κυβέρνηση

β) Τα μεγάλα έργα ωριμάζουν πιο δύσκολα και πιο αργά και είναι πολύπλοκα έχουν άλλο διαχειριστικό βάρος από τα μικρά. Τελικά είναι πιο χρονοβόρα.

γ) το χειρότερο με αυτή την παρατήρηση είναι η παραδοχή ότι διαλέγετε τα έργα με βάση το μέγεθος ή την ευκολία διαχείρισης και όχι με βάση τις ανάγκες και την προστιθέμενη αξία στην οικονομία και την κοινωνία. Δηλαδή αν χρειάζονται πολλά μικρά αντιπλημμυρικά έργα εμείς πρέπει να κάνουμε δρόμους επειδή είναι πιο μεγάλα έργα. Έτσι καταλαβαίνουν τις προτεραιότητες οι περιφερειάρχες ;

- Η διατύπωση που αφορά τους **βασικούς τομείς για ανάπτυξη:** Απουσιάζει πλήρως το κοινωνικό κράτος ( υγεία, παιδεία, απασχόληση). Οι πόροι του ταμείου πρέπει να διατεθούν για ενίσχυση υγείας και παιδείας. Είδαμε τι σημαίνει ανίσχυρο ΕΣΥ. Χωρίς κοινωνικές δομές για ποια αλλαγή μοντέλου μπορούμε να μιλάμε;
- Η διατύπωση που αφορά τα μέτρα για την **ευρύτερη ενεργοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων της ελληνικής κοινωνίας και ειδικά του δυναμικότερου τμήματός της, των νέων,** Δεν υφίσταται όριο και όπου υφίσταται είναι απόρροια ευρωπαϊκών κανονισμών. Αυτό που αναφέρεται ως όριο είναι το όριο του ευρωπαϊκού κανονισμού de minimis. Είναι στην ευχέρεια κάθε κράτους μέλους να χρησιμοποιήσει άλλο κανονισμό πχ τον ΓΑΚ όπου δεν υπάρχει ανώτατο όριο αλλά βέβαια ισχύουν άλλοι περιορισμοί.
- Το θέμα της **περιφερειακής αυτοδιοίκησης και της περιφερειακής διακυβέρνησης,** σωστά μεν μπαίνει όπως παρουσιάστηκε και από τον

περιφερειάρχη Μακεδονίας, «ότι η ανάπτυξη πρέπει να γίνει από τα κάτω προς τα πάνω, δηλαδή να συμμετέχουν οι τοπικές κοινωνίες στην εκπόνηση των προγραμμάτων και των προτάσεων κ.λ.π», (αλλά έτσι όπως είναι διαμορφωμένο το κράτος και οι δεσμεύσεις, που έχουμε διαχρονικά μέσα από τη πορεία των μνημονίων, αλλά και σήμερα, με το λεγόμενο επιτελικό κράτος, το οποίο ασκεί έναν ασφυκτικό έλεγχο σε όλες τις αρμοδιότητες του κράτους και της αυτοδιοίκησης), θεωρούμε ότι δεν συνάδει αυτή η διατύπωση, της από τα κάτω ανάπτυξης, με αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα στη διακυβέρνηση την οποία ασκεί σήμερα η Ν.Δ.. Αυτό που λέμε εμείς, είναι ότι θα πρέπει να υπάρχει αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και πόρων, κυρίως με την ενδυνάμωση της αυτοδιοίκησης

- Όσον αφορά τις **ψηφιακές υπηρεσίες**, που αναφέρει η εισήγηση, ότι σε ελάχιστο χρόνο, πράγματι, η πανδημία - ο κορονοϊός ήταν μια αφορμή για να επιταχυνθούν οι διαδικασίες του ψηφιακού κράτους. Όμως αυτό δεν σημαίνει, ότι έχουν λυθεί όλα τα προβλήματα. Για παράδειγμα, ότι σε ελάχιστο χρόνο προωθήθηκαν υπηρεσίες τηλεϊατρικής. Την τηλεϊατρική στις νησιωτικές περιοχές, τη συζητάμε 25 χρόνια και 25 χρόνια ουσιαστικά δεν εφαρμόζεται και παρά τον κορονοϊό, θέλει πολύ ακόμα χρόνο και προσπάθειες και για την εκπαίδευση του προσωπικού και για τα σημεία αναφοράς και μια σειρά άλλα πράγματα. Μπορεί να υπάρχουν οι καμπίνες της τηλεϊατρικής, αλλά στην πραγματικότητα ακόμα δεν εφαρμόζεται
- Αναφέρετε ότι **μειώθηκε η απορροφητικότητα και ο ρυθμός ωρίμανσης κατά την περίοδο 2015-2019**, ενώ, ως δια μαγείας, μετά το 2019, ήρθε η κυβέρνηση της Ν.Δ., ανέθεσε στην ΕΕΤΑ την υποστήριξη για ωρίμανση των μελετών των μικρών έργων, των μικρών δήμων και λύθηκαν όλα τα προβλήματα. Η πραγματικότητα όμως δεν είναι αυτή. Βγάζοντας έξω την διαθεσιμότητα, τις προσλήψεις ΔΥ 10 προς 1, αργότερα 5 προς 1 και τώρα μετά την έξοδο από τα μνημόνια 1 προς 1, η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ επειδή είχε δει το έλλειμμα της δυνατότητας στελέχωσης, καθώς και το έλλειμμα των περιφερειών να στηρίξουν τους μικρούς δήμους, ανασυγκρότησε την ΜΟΔ, η οποία με μελέτες στήριξε πάρα πολλούς μικρούς δήμους σε μελέτες και στην ωρίμανση των έργων. Σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση οφείλουμε να διακρίνουμε τα κρίσιμα έργα υποδομών που θα αναβαθμίσουν την καθημερινότητα των πολιτών και να προχωρήσουμε στην άμεση ωρίμανσή τους. Απαιτείται η ολοκλήρωση της διαδικασίας 1500 προσλήψεων όπως είχε δρομολογηθεί το προηγούμενο διάστημα για επιστημονικό προσωπικό στους ΟΤΑ, προκειμένου να ενισχυθούν ουσιαστικά και με μηχανικούς οι τεχνικές υπηρεσίες των περιφερειών και των δήμων. Οι 118 προσλήψεις που

πραγματοποιήθηκαν σε τεχνικό και επιστημονικό προσωπικό των μικρών ορεινών και νησιωτικών δήμων κινήθηκαν σε αυτή την κατεύθυνση, Η αδράνεια της κυβέρνησης για νέες προσλήψεις σε κομβικούς τομείς της δημόσιας διοίκησης, αλλά και το πάγωμα οποιαδήποτε διαδικασίας προσλήψεων είχε δρομολογηθεί και κατοχυρωθεί από την προηγούμενη κυβέρνηση, επιβαρύνει τις ήδη υποστελεχωμένες υπηρεσίες.

- Η διατύπωση ότι **η διαπραγμάτευση με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς για το Ταμείο Ανάκαμψης ήταν απόλυτα πετυχημένη** από την Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας. (Στην Ελλάδα αναλογούν 30 δισ. όχι 32 δις €, 17 δισ. € και όχι 19,5 δισ. € σε επιδοτήσεις και 12,5 δισ. € σε χαμηλότοκα δάνεια). Έχουμε ασκήσει συγκεκριμένη κριτική σε αυτά τα ζητήματα και για το ποσοστό μεταξύ επιχορήγησης και δανειοδότησης και για το συνολικό ύψος και για τις διαδικασίες που πρέπει να υπάρξουν, για να μπορέσεις να απορροφήσεις προγράμματα από το Ταμείο Ανάκαμψης. Έχουμε εκφράσει σοβαρές ενστάσεις σε μια σειρά ζητήματα. Άρα, δεν θεωρούμε απόλυτα πετυχημένη τη διαπραγματευτική τακτική της Κυβέρνησης και δεν θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνεται σε μια έκθεση της επιτροπής

#### **«Βιώσιμη και Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη Αστικών, Αγροτικών και Παράκτιων Περιοχών»:**

- **«Έξυπνη Πόλη»:** Η Κυβέρνηση ΝΔ δεν προχώρησε έργα σχεδιασμένα επί ΣΥΡΙΖΑ για «Διαμόρφωση Στρατηγικής για Έξυπνες Πόλεις» και «Εθνική Στρατηγική Διαχείρισης Στάθμευσης» (20 χιλιάδες θέσεις στάθμευσης, μέσω ψηφιακών εφαρμογών), συνολικού ύψους 20 εκατομμυρίων ευρώ. Απεντάχθηκαν πριν ένα χρόνο και έκτοτε αγνοείται η ύπαρξη σχετικού σχεδιασμού.
- **Ψηφιακή Διακυβέρνηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση:** Πρώτον, απουσία εκπροσώπησης ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ στην Ολομέλεια του επιτελικού οργάνου «Επιτροπή Ψηφιακού Μετασχηματισμού». Δεύτερον, απουσία ολοκληρωμένου σχεδίου για σύσταση «Ενιαίων Μονάδων Ψηφιακής Διακυβέρνησης» σε μικρούς και μειονεκτικούς Δήμους. Τρίτον, απουσία σχεδίου προτυποποίησης των διαδικασιών. Τέταρτον, απουσίας πρόβλεψης για ψηφιοποίηση ιστορικού αρχείου των Πολεοδομιών.
- **Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας:** Στο πλαίσιο του νέου συστήματος περιβαλλοντικής αδειοδότησης των ενεργειακών επενδύσεων, ο ν. 4685/2020 αντιμετωπίζει την εύλογη μέριμνα για εγγυήσεις προς όφελος του περιβάλλοντος, του πολιτισμού, της αειφορίας, ακόμη και της δημόσιας υγείας, ως κατάλοιπο μιας παρωχημένης αντίληψης, ως πρόσκομμα στην «ανάπτυξη»

που πρέπει να σαρωθεί πάση θυσία. Υπάρχει ανάγκη να επισημάνουμε τη λανθασμένη αυτή προσέγγιση.

**Η ψηφιακή επανάσταση στις παρεχόμενες υπηρεσίες του κράτους και στην εκπαίδευση, ως επιταχυντής εξελίξεων στην ανάπτυξη των Περιφερειών»:**

**Ψηφιακή Διακυβέρνηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση**

- απουσία εκπροσώπησης ΚΕΔΕ/ΕΝΠΕ στην Ολομέλεια του επιτελικού οργάνου «Επιτροπή Ψηφιακού Μετασχηματισμού»
- απουσία ολοκληρωμένου σχεδίου για σύσταση «Ενιαίων Μονάδων Ψηφιακής Διακυβέρνησης» σε μικρούς και μειονεκτικούς Δήμους.
- απουσία σχεδίου προτυποποίησης των διαδικασιών.
- απουσία πρόβλεψης για ψηφιοποίηση ιστορικού αρχείου των Πολεοδομιών.

**«e-Health / Ηλεκτρονική Υγεία»:**

- Υγειονομική κρίση: Ανάγκη προσαρμογής στα δεδομένα της πανδημίας του COVID-19.
- Ψηφιακή στρατηγική: Απουσία στοιχειωδών ψηφιακών υποδομών στους μειονεκτικούς (νησιωτικούς, ορεινούς, απομακρυσμένους) δήμους, καθιστά τις μακρόπνοες στρατηγικές κενές περιεχομένου. Ανάγκη ειδικού πλαισίου στήριξης.

**V.** Οι Εισηγήσεις, κατά τη συνεδρίαση της 14<sup>ης</sup> Οκτωβρίου 2020, έγιναν δεκτές κατά πλειοψηφία και συναπαρτίζουν την Έκθεση της Επιτροπής, η οποία υποβάλλεται προς την Ολομέλεια της Βουλής.

Αθήνα, 14 Οκτωβρίου 2020

#### **Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ**

**ΖΩΗ (ΖΕΤΤΑ) ΜΑΚΡΗ**

**Ο Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ**

**ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΥΡΜΑΛΕΝΙΟΣ**

**Η Β΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ**

**ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΛΙΑΚΟΥΛΗ**

#### **ΤΑ ΜΕΛΗ**

**ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ**

**ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΙΟΓΙΑΚΑΣ**

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΚΙΟΥΛΕΚΑΣ**

**ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΗΜΟΣΧΑΚΗΣ**

**ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΖΕΜΠΙΛΗΣ**

**ΤΣΑΜΠΙΚΑ (ΜΙΚΑ) ΙΑΤΡΙΔΗ**

**ΠΑΝΑΓΗΣ ΚΑΠΠΑΤΟΣ**

**ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΕΛΕΤΣΗΣ**

**ΝΕΟΚΛΗΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ**

**ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΟΝΟΓΥΙΟΥ**

**ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ**

**ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΤΣΗΣ**

**ΜΑΞΙΜΟΣ ΣΕΝΕΤΑΚΗΣ**

**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΥΛΙΟΣ**

**ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΦΟΡΤΩΜΑΣ**

**ΟΛΓΑ ΓΕΡΟΒΑΣΙΛΗ**

**ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ**

**ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΚΑΡΑ**

**ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΗΣ**

**ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΝΑΤΣΙΟΥ**

**ΠΑΝΑΓΙΟΥ (ΓΙΩΤΑ) ΠΟΥΛΟΥ**

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ**

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΧΑΡΙΤΣΗΣ**

**ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΙΑΓΚΗΣ**

**ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΣ**

**ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΟΥΜΠΑΣ**

**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΟΓΙΑΔΗΣ**